№ 2 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזשער טאָגעבלאַט

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57, פון אַדמיניסטראַציע 47 | מאָנטאָג, כ"ט טבת תרפ"ז | 3 stycznia 1927 r. | צוואַנציגסטער יאָהרגאַנג.

געשטאָרבען אחד העם (ד"ר אשר גינזבורג) ז"ל

תל-אביב, 2. יאַנואַר (טעלעגראַפיש דורך ימ"אַ) היינט 5 פאַרטאָג איז אין תל-אביב אין זיין אייגענער וואוינונג געשטאָרבען אין עלטער פון 71 יאהר דער בעוואוסטער יודישער פילאזאף אשר גינזבורג (אחד-העם).

* * *

אחד-העם (אשר גינזבורג) איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1856 אין שטעטעלע סקוויר (קיעווער גוב.) אין אַ פערמעגליכער חסידישער פאַמיליע, וואָס האָט איהם געגעבען אַ טראַדיציאָנעל-יודישע ערציהונג.

שוין צו 16 יאָהר האָט אחד-העם געהאַט אַ ברייטע ידיעה אין דער יודישער פילאָזאָפיע פון שפּאַניש-אַראַבישען פעריאָד. נישט קוקענדיג דערויף, האָט ער האָט בריה התינת געהאַט, צו 17 יאָהר, האָט ער זיך נאָך דער התינה, פערבלייבענדיג ביי די עלטערן אין הויז, ווייטער פערנומען מיט זעלבסט-בילדונג.

אין 1882 האָט ער בעזוכט די ווינער אוניווערסיטעט. מיט עטליכע יאָהר שפּעטער האָט ער זיך בעזעצט אין אָדעס, וואו ער האָט גענומען אַ טעטיגען אנטייל אין דער ח׳ובבי-ציון-בעוועגונג.

זיין ליטעראַרישע טעטיגקייט האָט אחד-העם אָנגעהויבען אין יאָהר 1889 אַרויסטרעטענדיג אין „המליץ" מיט זיין בעריהמטען היסטאָרישען „לא זה הדרך", אין וועלכען ער האָט ענטוויקעלט די ערשטע געדאַנקען פון זיין שפּעטערדיגער שיטה, דעם אחד העמיזם.

אחד-העם, וואָס האָט לכתחלה נישט בדעה געהאַט זיך צו פערנעמען מיט ליטעראַטור, איז נאָכ׳ן פערעפענטליכען זיין ערשטען אַרטיקעל, וואָס האָט געמאַכט אַ געוואַלטיגען רעש צווישען דער דעמאָלסטיגער יודישער אינטעליגענץ און בעזונדערס צווישען די „חובבי-ציון", בעצוואונגען געוואָרען אַרויסצוטרעטען אין אַ פּאָלעמיק מיט די שרייבער פון זיין דור און ער האָט מיט אַ זעלטענער קלאָרקייט פון געדאַנק און שפּראַך געמאַכט אַ רעוואָלוציע אין די מחות פון זיין דור.

צו דער זעלבער צייט אָרגאַנירט אחד-העם די גרופּע „בני-משה", וואָס האָט געזאָלט זיין דער אַוואַנגאַרד פאַר דעם ריינעם אחד העמ׳ישען ציוניזם.

אין 1890 ווערט אחד-העם אויסגעקליבען אַלס מיטגליד פון בעריהמטען „אָדעסער פּאַלעסטינער קאָמיטעט" פון די חובבי-ציון, וואו ער טראָגט אַריין זיין גייסט אין די אַרבייטען פונ׳ם קאָמיטעט און פערוואַנדעלט איהם פון אַ צדקה-חברה אין אַ אָרגאַניזאַציע, וואָס איז בעלעבט מיט אַנ׳אידעע.

1891 האָט אחד-העם בעזוכט ארץ-ישראל, וואָס האָט איהם געגעבען די מעגליכקייט אָנצושרייבען זיין „אמת מארץ-ישראל", וואו ער האָט שאַרף קריטיקירט דאָס סיסטעם פון דער דעמאָלטיגער קאָלאָניזאַציע. אין דער זעלבער צייט האָט ער אָנגעשריבען אַ ריי פון זיינע בעקאַנטע מאמרים, ווי „עבדות בתוך חירות" און אַנד., וואו ער האָט ענטגילטיג פאָרמולירט זיין שיטה וועגען אַ „גייסטיגען צענטער" אין ארץ-ישראל.

דער דאָזיגער ציקל מאמרים בעזונדערס די „פרורים", אין וועלכע אחד-העם האָט אַרויסגעוויזען אַ געוואַלטיגע ערודיציע און אַ מעכטיגער קראַפט פון אַ פילאָזאָפישען אַנאַליז, האָט אחד-העמ׳ן פערשאַפט אַ געוואַלטיגע פּאָפּולאַריטעט צווישען דער יודישער אינטעליגענץ און עס האָט זיך געשאַפען אַ בעזונדער אידעאישע שטרעמונג, וואָס איז בעקאַנט אונטער׳ן נאָמען דער „גייסטיגער ציוניזם".

אַלס רעדאַקטאָר פון „השלוח" האָט אחד-העם געפיהרט אַ פערביסענעם קאַמף מיט׳ן פּאָליטישען ציוניזם, וועלכען ער האָט בעטראַכט אַלס שטערונג פאַר׳ן שאַפען דעם „מרכז רוחני" אין ארץ-ישראל.

אחד-העם האָט געהערט צו יענע געצעהלטע גייסטער אין יודישען פאָלק, וועמען עס איז בעשערט געווען אויפצוציהען דורות אויף זיין לעהרע. דערביי איז אחד-העם געווען זעהר שפּאָרעוודיג מיט ווערטער. ער פלעגט אַרויסטרעטען מיט אַנ׳אַרטיקעל ערשט דעמאָלט, בעת ער האָט איינגעזעהן פאַר נישט מעגליך צו שווייגען.

די לעצטע יאָהרען האָט אחד-העם פערבראַכט אין א"י, אין דער ערשטער יודישער שטאָט תל-אביב, וואו ער האָט מיט אייגענע אויגען דערלעבט צו זעהן די „אתחלתא דגאולה".

אין זומער 1926 האָט די גאַנצע יודישע וועלט געפייערט דעם 70-יעהריגען יובילעאום פון „אחד-העם", וואָס איז געווען אַנ׳אימפּאָזאַנטער אויסדרוק פון פערעהרונג און ליבע צום גרויסען גייסטיגען מנהיג. איצט האָט דער גרויזאַמער טויט אויך איהם, דעם גרויסען יוד, אוועקגעריסען פון אונזער מיט.

דער טויט פון אחד-העמ׳ן איז אַ געוואַלטיגע אבידה פאַר׳ן יודישען פאָלק און פאַר דער יודישער קולטור!

פון טיפען צער בעהערשט צוליב׳ן טויט פון גרויסען יודישען פילאזאף, שריפטשטעלער און פובליציסט

נ"ע אחד העם

(אשר גינזבורג)

בעוויינען מיר צוזאַמען מיט׳ן גאַנצען יודישען פאָלק די שווערע אבדה פאַר דער יודישער קולטור און בויגען אונזער קאָפּ פאַר׳ן פרישען קבר פון גרויסעו גייסטיגען מנהיג.

רעדאַקציע

„לאָדזשער טאָגעבלאַט".

צוזאַמען מיט׳ן גאַנצען נאַציאָנאַלען יודענטום שטעהען מיר אין טיפען טרויער איינגעהילט ביים קבר פון גרויסען נאַציאָנאַלען יוד, דענקער און שריפטשטעלער

נ"ע אחד העם

(אשר גינזבורג).

וועלכער איז געשטאָרבען אין תל-אביב אין עלטער פון 71 יאהר.

די פערוואַלטונג

פון יודישען ליטעראַטען און זשורנאַליסטען-פעראיין אין לאָדז.

---

25 25

לחתונת הכסף של ידידינו הנכבדים

מר **פנחס גרשובסקי**

ורעיתו מרת **חנה**

הננו מאחלים להם, שירוו ברב נחת ואשר ויזכו לחג את חתונתם הזהב.

תמורת פרחים הננו מנדבים 50 זהובים לטובת בית-המחסה לילדים עברים והחוה בהלנובק.

עמנואל המבורסקי ורעיתו.

Dr. med. Braun

ספעציאַל-אַרצט פאַר הויט-און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער שוואַכע.

בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל)

23 פּאַלודניאָווא 23

טעל. 40-26

נעהמט אָן פון 9—11 און פון 5—8 אָוונד.

Dr. Różaner

ספעציאַליסט פאַר הויט-וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.

היילונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען און דיאַטערמיע

דזיעלנא 9, טעל. 28-98.

פון 8—10, 5—8. פרייטאג 3—4.

Dr. med. Ludwik Rapeport

P. Narutowicza 25 (דזיעלנא) **Tel. 44-10**

ספעציאַליסט פאַר נירען-, בלאָז- און האַרן-קראַנקהייטען

נעמט אָן פון 1—2 און פון 4—7 אָוונד.

Dr. L. LEWITAN

גדאַנסקאַ (דלוגאַ) 31

נעמט אָן ביי זיך אין קאַבינעט פון 9—11 און 4—6.

ווי אויך וויזיטען אַהיים

צו קליניק-פּריוועו.

Dr. Prybulski

זאַוואַדזקא 1 :— טעלעפאָן 25-38

וועגערישע האָר- און הויט-קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע.

בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ - ליכט (האָר - אויספאַל) און רענטגען - שטראַהלען.

נעמט אָן פון 9—1 און 4 — 8 אָוו. דאַמען: פון 4—5.

גדהמים ונרעשים הננו לרגלי השמועה המעציבה שהגיעה אלינו מארץ-ישראל ע"ד האסון הגדול, שקרה לעם העברי בהלקח מאתנו מנהיגנו הרוחני, אביר הסופרים, הלוחם הלאומי הגדול,

אשר גינזבורג (אחד-העם) ז"ל

חבל על דאבדין ולא משתכחין!

ועד ההסתדרות הציונית בלודז

הועד ל„קרן-היסוד" בלודז

הועדה המאוחדת ל„קרן-הקימת-לישראל" בלודז

המשרד הארץ-ישראלי בלודז.

נאָך קורצע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין עלטער פון 43 יאָהר מיין ליבע פרוי, אונזער טייערע מוטער, שוועסטער, שוועגערין

ג"ע **מלכה** אשת ר' אברהם נ"י **גליקסמאַן**

פון דער היים זיידעל פון סטריקאָוו.

די לויה קומט פאָר היינט מאָנטאָג, כ"ט טבת, 12 אַ זייגער מיטאָג פון טרויער-הויז גדאַנסקאַ (דלוגאַ) 31, וועגען וואָס עס טיילט מיט, די אין טיפען טרויער פערבליבענע

פאַמיליע.

דאס בעדייטענדסטע געזעלשאַפטל. געשעהעניש פון יודישען לאדז

וועט זיין—דער

גרויסער מאסקען-באַל פון דער יודישער פרעסע

דעם 29 יאַנואַר 1927 אין די פרעכטיגע זאַלען פון ניי-אויפגעבויטען „אימפעריאל", רוג זאַוואַדזקאַ און זאַכאַדניאַ.

ATELIER SZTUKI STOSOWANEJ

מאַלט אויף טיכער א.א. אַלע נעעסטע אופנים

מאַלט אויף קליידער, שאַלען.

H. Russakowa, Narutowicza 47, poprzeczna ofic. III piętro

טעאַטער „סקאַלאַ", צעגעלניאַנאַ 18.

מיטוואָך, ד. 5 יאַנואַר, פּינקטליך 8.30 אין אָוונד קומט פאָר

א פייערליכע פערזאַמלונג

אויף וועלכער דער עהרען-גאַסט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין פּוילען, גענעראַל פון דער ענגלישער אַרמעע

סיר ווינדהאַם דידס געוו. ציוויל-סעקרעטאַר (מיניסטער-פּרעזידענט)

פון דער ארץ-ישראל-רעגירונג אין ירושלים וועט אַרויסטרעטען מיט אַ רעדע אויף דער טעמע:

„דער ציוניזם און די בריטישע פּאָליטיק אין ארץ-ישראל".

בילעטען צו בעקומען: אין ציוניסט. ביוראָ (צעגעלניאַנאַ 4), ביי ה' מ. ת. גורין (נאָוואָמיעסקאַ 15), ... (פּיעטריק. 70) און אין טאָג פון דער פערזאַמלונג פון 5 נאָכמ. ביי דער טעאַטער-קאַסע.

פרעזידענט הינדענבורג'ס רעדע

וועגען דער פערשטענדיגונג צווישען די אייראפעאישע מלוכות.

בערלין, 2. יאנואר. (סב.) געלטען האט זיך דער דיפלאמאטישער קארפס פארגעשטעלט פאר הינדענבורג'ן און איהם געוואונשען גליק צום נייעם יאהר. אין זיין ענטפער האט פרעזידענט הינדענבורג געזאגט, אז אונז אלע דארף מאכען שטארקער פאראויסצוגעהן, צו די באמיהונ־גען צו א פערשטענדיגונג צווישען די אייראפעאישע מלוכות, וועלכע געפינען זיך ערשט אין ערפאלג. דאך דארף מען אבער אנערקענען אלע כחות, אז די בא־מיהונגען זאלען זיין געבויט אויף די מאראלישע רע־זולטאטען. יעדע מלוכה האט קודם כל די רעכט און די פליכט פון פערטיידיגען זיך און שיצען די פאליטישע אונאפהענ־גיגקייט. דאס קען אבער נישט שטערען, אז מיר זאלען שטרעבען צום אלגעמיי־נעם וואויל פון דער מענשהייט, אויף די יסודות פון גערעכטיגקייט.

מוסאליני'ס רעדע לכבוד ניי־יאהר.

רוים, 2. יאנואר. (פא"ט) אין דער רעדע, וואס מוסאליני האט געהאלטען לכבוד ניי־יאהר, האט ער געזאגט, אז אין פערגאנגענעם יאהר האט די פאשיסטישע רעגירונג געלעגט די גרונד־יסודות צו א מלוכה, וואס איז געבויט אויף'ן סיסטעם פון קארפאראציע. דאס ניי־יאהר וועט דער דאזיגער סיסטעם רעאליזירט ווערען. די ערשטע זאך וועט איטאליען ארגאניזירט ווער־דען אויף געזעלשאפטליך־נאציאנאלע יסודות, וואס עקזיסטירען נאך נישט אין קיין שום אנדער לאנד. איך בין אי־בערצייגט, אז דער פרוב וועט אויספא־לען גליקליך למובת איטאליען.

אפיציעלער קאמוניקאט

וועגען דייטש־איטאליענישען אבמאך.

רוים, 2. יאנואר. (פא"ט) קאמענ־טירענדיג דעם אפיציעלען קאמוניקאט פון דער סטעפאני־אגענטור וועגען אר־ביטראזש־אפמאך צווישען איטאליען און דייטשלאנד, זאגט זיך די „פאפאלא ד'י־טאליא" ארוים, אז דער קאמוניקאט דארף אוננמאל פאר אלעמאל מאכען א סוף צו די פייבען פון א סקאנדאליזשעל, וואס איינינע אנטי־פאשיסטישע צייטונ־גען ווילען אריינפירען און אויסלאנד.

נייע עמיסיע פון טשערוואניעץ.

מאסקווא, 2. יאנואר. (א.ח.) צווי־שען די מאסנקעבערגע פאסטאמען פון דער גאסודארסטווענני באנק און די געהעריגע רעגירונגס־קרייזען קומען אנצט פאר זעהר שטארקע רייבונגען צוליב דער אינ־פלאציע, וועלכע ווערט פערגרויסערט דורכ'ן דרוקען א נייע עמיסיע פון טשער־וואניעץ. דער דירעקטאר פון דער גאס־דארסטווענני באנק, שעהנמאן, און בע־זונדערס שארף ארויסגעטרעטען געגען א־ויסלאזען די נייע עמיסיע.

איז שפאניען הערשען ווייטער גוואלדיגע פרעסט.

פאריז, 2. יאנואר. (א.ח.) פון מדריד מעלדעט מען, אז די מוראדיגע שנוי־שטורמים, וואס האבען געהערשט איינינע טעג אונאויפהערליך אין שפאניען — האבען זיך שוין אפגעשטעלט. דאגעגען הערשען נאך איצט דארט זעהר שטאר־קע פרעסט. גאנץ שפאניען געפינט זיך איצט אונטער א דיקער שיכט פון פער־פרוירענעם שניי.

פויזנער גלח טרעט ארויס אויף א שארפען אופן געגען די ענדעקעס.

פויזן, 2. יאנואר. (א.ח.) אין אר־גאן פון „יאנגען פוילען", „פושעגלאנד פאראנגו" האט זיך היינט פערויזען א ארטיקעל פון גלח אסאוויעצקי, אין וועל־כען דער אויטאר פאלט אן אויף א זעהר שארפען אופן אויף דער נאציאנאל־דעמא־קראטיע און אויף ראמאן דמאווסקי'ן. גלח אסאוויעצקי זאגט זיך אויך ארויס, אז די קאטוילישע גלחים האבען גענומען זעהר פיל עולות דעם מארשאל פילסוד־סקי און עס וואלט געווען א יושר, אז זיי זאלען זיך איהם אנטשולדיגען.

דער ארטיקעל האט ארויסגערופען א גרויסע פער־אונטרוהיגונג.

בלוטיגער סילוועסטער אין בערלין.

בערלין, 2. יאנואר. (אטע) אין דער סילוועסטער־נאכט האבען אומגע־קומען פערזאנען געשאסען אויף וועגען און דער גאס. פון די שאסען וועגען 8 פערזאן פערוואונדעט געווארען. פון זיי האט מען 3 אפגעפיהרט אין א שווער־ען צושטאנד אין שפיטאל. די שיסער האבען זיך אויסגעמישט מיט'ן המון.

זאל פילהארמאניע
נארוטאוויטשא 20.

קומט זיך געזעגנען!!!
לעצטער אבשידס־גאסטראל
פון בעריהמטען ארטיסט
יוליוס אדלער
צוזאמען מיט זיין אויסגעצייכענטען אנסאמבל: פרוילן הדסה, האליטש, סאלמאן, רעגינא, שאיעוויטש. מענער: ברין, לואי, קורץ, סאן, מראנץ, שטאקפעדער, ראטשטיין און אנדערע.
היינט מאנטאג, ד. 3 יאנואר, 8½ אווענד
לעצטע פאפולערע פארשטעלונג צו בילינע פרייזען
אויפ'ן אלגעמיינעם פערלאנג די מעציאלע טראגעדיע פון ערנסט טאלער, וועלכע האט א אונגעהויערען ערפאלג
הינקעמאן
הויפט־ראל הינקעמאן — יוליוס אדלער.
בילעטען אין קאסע פון פילהארמאניע. — אדמ. לייטער: א. שטאקפעדער.

איז ענגלאנד האפט מען אויף זעהר גוטע צייטען איז מסחר.

לאנדאן, 2. יאנואר (אטע) אין די לגום־ארטיקלען, וואס זענען ערשינען אין דער ניי־יאהר־פרעסע, זאגען זיך די צייטונגען ארויס, אז דער פרוזים פון דעם קאל איז שוין אינגאנצען פערשוואונדען געווארען און אין יאהר 1927 דארף מען ערווארטען א גרויסע אויפלעבונג אין מסחר. אונ'ם ענטפער אויף דער ניי־יאהר־בעגריסונג האט דער ענגלישער קעניג געזאגט, אז די באשטימונג פון דער ווירט־שאפטליכער לאגע פון ענגלאנד, וועט האבען א קאלאסאלע בעדייטונג פאר דער גאנצער וועלט.

אויפלעבונג איז האנדעל צווישען פוילען און רוסלאנד.

ווארשא, 2. יאנואר. (מעלשפאראוויש) די סטאטיסטיק פון דעם האנדעלס־באווע־גונג צווישען פוילען און רוסלאנד ווייזט אן אויף א בעדייטענדער אויפלעבונג פון די ווירטשאפטליכע בעציהונגען.

און חודש נאוועמבער זענען ארויסגע־שיקט געווארען פון פוילען קיין רוס־לאנד איבער 2000 וואגאנען פערשידענע סחורות, דערונטער כמעט 1500 וואגא־נען קויהלען. אין דער זעלבער צייט האט מען אריינגעפיהרט פון רוסלאנד קיין פוי־לען 11 הונדערט וואגאנען סחורה, ס'רוב אייזען־ערץ.

זעלבסטמארד אין א תפיסה.

בערלין, 2. יאנואר. (פא"ט) „פאר־טישע צייטונג" מעלדעט, אז אין קעמען איז ערב ניי־יאהר ארעסטירט געווארען דער סעקרעטאר פון קרופ'ס פאבריקען. ער ווערט בעשולדיגט אין שפיאנאזש לטובת פראנקרייך. דער ארעסטירטער איז אין תפיסה בעגאנגען זעלבסטמארד.

דעלעגאציע פון די יוד. וועלטל. שולען אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער קהלה־בערוו.

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער קהלה־פערוואלטונג האט זיך פארגע־שטעלט א דעלעגאציע פון עלטער־קאמי־טעט ביי די יודיש־וועלטליכע שולען און האט געפאדערט, אז די קהלה־פערוואל־טונג זאל פון איהר בודזשעט בעשטימען א געוויסע סומע פאר די שולען.

ה' צימ־ינאוויטשי בעגרינדעט די פא־דערונג פון דער דעלעגאציע אין מאמענט אויפמערקזאם די דאזיגען, אז דאס אינגארדירען די יודיש־וועלטליכע שול איז איינע רינגעלע אין דער גרויסער קייט מיט עולות, וואס די גמינע איז ביז היינט בעגאנגען לגבי די יודישע ארבייטער אין לאדז. די גמינע האט פאר די יודישע ארבייטסלאזע קיין איין גראשען נישט געגעבען. פערקעהרט, די געלטער, וואס זענען אויף דעם צוועק געשיקט געווארען פון אויסלאנד, זענען דורך דער קהלה פערניצט געווארען אויף אנדערע צוועקען. דער גאנצער בודזשעט איז איינגע־טיילט געווארען צווישען די „אגודה" און די „אגודאראניאישע" אויך פאר פיק־טיווע אינסטיטוציעס.

עס רעדען נאך די ה"ה גאלדמאן און לאכער.

פרעזעס בערגער זאגט צו צוגעבען אנ־ענטפער נאך דער זיצונג.

די דעלעגאציע איז געבליבען ווא־טען און נאך דער זיצונג ווערט דער דעלעגא־ציע ערקלערט, אז די גמינע וועט פון איהר בעשלוס נישט אפטרעטען, ווייל זי האט נישט קיין געלד.

אין נאמען פון דער דעלעגאציע ער־קלערט דאן ה' צימ־ינאוויטשי, אז די גמי־נע גיט מיט איהר האנדלונג א מעלדונג געוואוסט אין די הענד פון די שונאים פון דער יודישער שול. דער קאמף פון די יודישע פאר־שטעהער ארום די בודזשע־טען אויפ'ן יאהר 1927 אין שטאט־ראט ווערט צוליב דעם בעשלוס פון דער גמי־נע בעשטימערט, ווייל ראט ווייזט מען אן, אויף איהר, אז אויך איהר זענט נעגען א יודישער שול. דערנאך ערקלערט ה' צימ־ינאוויטשי, וואס די דעלעגאציע נישט אוועקגעהן ביז זי וועט בעקומען א פאזי־טיווען ענטפער.

נאך דער ערקלערונג ווענדעט זיך פ־ע־זעס בערגער צו דער דעלעגאציע זי זאל פערלאזען דעם זאל. ווען די דעלעגאציע ערקלערט נאכאמאל, אז זי וועט די קאנ־פערענץ נישט פערלאזען, שליסט ה' בערגער די זיצונג פון דער קהלה־פער־וואלטונג.

אט אזוי ווערען אין דער לאדזשער יודי־שער קהלה ערלעדיגט פראגען, וואס רי־רען אן די לעבעדיגסטע אינטערעסען פון א גרויסען טייל פון דער יודישער בעפעל־קערונג אין לאדז.

יוליוס אדלער'ס לעצטער אויפטריט אין פילהארמאניע.

היינט טרעט אויף יוליוס אדלער צום לעצטען מאל ביי אונז אין לאדז.

דאס לאדזשער יודישע טעאטער־פובלי־קום, וועלכעס האט געהאט אזא'ס אמת'ען נחת־רוח פון אדלער'ס גאסטראלען ביי אונז אין שטאט, וועט זיכער היינט נישט פערפעהלען צו קומען אין פילהארמאניע און זיך געזעגענען מיט זיין ליבלינג, וואס פאהרט שוין מארגען פון אונז אפ.

אויפ'ן היינטיגען געזעגענונגס־אווענד וועט זיך אדלער צום לעצטען מאל בעווייזען ביי אונז אין זיין ליבלינגס־ראלע הינקעמאן, וואס ער פיהרט אויס מיט דער גאנצער פראכט און גלאנץ פון זיין ארטיסטישען טאלאנט.

מאנגען פאה־ט דער בעליבטער אר־טיסט אפ פון לאדז. מיר ווילען האפען, אז נאר בקרוב וועלען מיר זיך נאכאמאל זעהען מיט אדלער'ן ביי בעסערע בעדינ־גונגען פא־'ן יודישען טעאטער, ווי עס האט איצט אנגעטראפען ביי אונז אין שטאט.

ליבעס־טראגעדיע פון א בעקאנטען לאדזער סוחר, וואס ענדיגט זיך מיט זעלבסטמארד.

(ר) דער בעקאנטער סוחר וולאדיסלאוו יאוואראק, שענקעווישא גאס, איז אמאל געווען אין האנדעלס־ענינים אין ווארשא. דארט האט ער זיך בעקענט מיט א גע־וויסער פעליציא רעמבש און זיך אין איהר פערליבט, בעקומענדיג איהר גע־גענזייטיגע ליבע. אין קורצען האט גע־זאלט פארקומען די חתונה. לעצטענס האט רעמביש ארויסגעוויזען א קעלטקייט צו איהר חתן און ערקלערט, אז די חתונה קאן נישט פאר־קומען.

יאוואראק איז שרעקליך אונגלעקליך געווארען צו איהר, און דער האפנונג און זיך דער־שאסען.

מודעה לאפרושי מאיסורא.

אלע יודישע קונים ווייסען שוין, אז געשאכטענע גענז ביי יאסל פיאהן, וסכארניא 15 איז באיסור נבלה וטרפה, יעצט דענען מיר מפרסם, אז אזוי זיין איידעם לובעבינסקי צעגעלניאנא 39 זאל מען נישט קויפען געשאכטענע גענז אויף כשר, אויך האט זיין שוועגער קאנטראלעם, וועלכער געגנווערט ווייט ביי זיי קויפען, ווערט ווערען גע'אסר'ט. בכלל זאל יעדער קונה אכטונג געבען ביי גענז אדער אינדיקעס עס זאל האבען די בלאמבע כשר לאדז.

וועד הרבנים עם וועד הכשרות.

8־טונג קאנדיטאר־מייסטערס!

דער קאנדיטאר־פעראיין פאדערט אויף אלע זיינע מיטגליעדער צו קומען אויף דער פערזאמלונג, וועלכע קומט פאר היינט מאנטאג, דעם 3־טען יאנואר, 7 8 זייגער אין אווענד אין לאקאל פון האנדווערקער־קלוב, פאלודניאווא 4 וועגען „פאך"־פראגען, וואס זענען זעהר וויכטיג פאר יעדען מיטגליד.

עס איז דורכאויס גויטיג יעדענס אנוועזענהייט!

דער רעוויזיאניסטען־קאנגרעס אין פאריז.

שארפער ארויסטריט געגען פערברייטערן די יודישע „אגענץ". — נייטראלע בעציהונג צו רעכטס און לינקס אין ארץ ישראל. — דער ציוניסטישער עקזעקוטיוו דארף זיך געפינען אין גענף. — נייע מעטאדען פון קאלאניזאציע. — אמעריקאנער ארדען „בני ברית" צוגעטרעטען צום רעוויזיאניזם.

ד"ר ליכטהיים'ס רעפעראט.

דר. ליכטהיים ווייזט אן אין זיין רע־פעראט, אז דער מאנדאט פערלאנגט אב־סאלוט נישט דוקא אזא „יודישע אגענץ" ווי די, וועגען וועלכע מען רעדט שוין ביי אונז 4 יאהר. אינ'ם ארטיקעל ווערט גערעדט וועגען א יודישער אגענץ, וועל־כע זאל פערטרעטען די יודישע פאדע־רונגען בנוגע ארץ־ישראל. אבער באלד ווערט אינ'ם צווייטען זאץ פון מאנדאט געזאגט, אז די ציוניסטישע ארגאניזאציע איז עס די פארשטעהערשאפט.

די קאנצעפציע 50 פראצענט ציוניסטען און 50 פראצענט נישט ציוניסטען — קאן מען נישט אננעהמען. ווי קען מען דערלאזען, אז נישט ציוניסטען, אפילו געבענער פונ'ם ציוניזם זאלען האבען גלייכע רעכט צו דעצידירען אין פראגען פון ציוניסטישער פאליטיק? מען זאגט, ווי ביבען געלד, אבער דאס איז דאס געלד? ווען א פיהרער רעדט שוין 4 יאהר וועגען בעקומען געלד, ער בעקומט גיט אלעס אב, און האט קיין ערפאלג נישט — אזא פיהרער מוז געהן (אפלאָ־דיסמענטען).

די ארץ־ישראל ארבייטערשאפט איז קורצזיכטיג. זי זאגט, זאל דער בורזשוי ארבעטן פאר געלד. מען קען זיין, פון וועגען עס איז נישט און אבי אונז שטי־לען. דעריבער קענען זיי פערליערען גוא מין פאליטיק, וועלכע ווייזמאן פיהרט איצט. די ציוניסטישע וועלט־אר־גאניזאציע פערליערט דורך דער שאפונג פון דער „אגענץ" איהר פרעסטיזש, דאס איז נישט דערלאזבאר, עס איז פלאנלאז און וועט קיין גוטע רעזולטאטען נישט ברענגען. מען קען פון אזא „אגענץ" נאדנישט פערלאנגען און גארנישט ער־ווארטען. די איצטיגע ציוניסטישע לייטונג וועלכע פיהרט אזא פאליטיק, וואס שאדט בלויז די ציוניסטישע אינטערעסען, מוז אוועק (אפלאדיסמענטען).

דר. ליכטהיים ווייזט ווייטער אן, אז ס'זענען היינטליך דא פיל יודען, וועלכע האבען אנ'אינטערעס פאר פאלעסטינא, אבער קיין ציוניסטען זענען זיי נישט. זיי האבען בכלל נישט געוואלט האבען א דעצידירענדען איינפלוס אויף דער ציו־ניסטישער פאליטיק. איצט האט מען זיי איינגעקערט, אז זיי זאלען איבערנעהמען א טייל פון דער פיהרונג. דאס האט בלויז אונז געשאדט. מיר פרובירען מיט אלע מיטלען זיי צוציהען צו זיך און בעקו־

צווייטע און דריטע זיצונג.

מען פון זיי די מאראלישע און מאטע־ריעלע שטיצע. בנוגע ווירטשאפטליכען פראגראם האט דר. ליכטהיים ערקלערט, מיר זענען נישט קיין דאגמאטיקער, פאר אונז עקזיסטירען נישט קיין ארבייטער און נישט־ארבייטער — די ענטוויקלונג פון דער לאנדווירטשאפט און אינדוסטריע — דאס איז אונזער פראגראם, קאלא־ניסטען זענען מיר.

ה' וולאדימיר זשאבאטינסקי פאלעמיזירט מיט ה' מאיר גראסמאן וועגען שול־ און געזונדהייטס־וועזען. מען קאן דאס דער מאכט נישט איבערגעבען. מיר מוזען אליין דערמיט אנפיהרען. ה' גראסמאן — זאגט זשאבאטינסקי — האט זיינע פאדערונגען, כאטש גערעכטע, צו עקסטרעם פארמולירט.

די ארבייטער אין ארץ־ישראל זענען אנ'אפפערוויליגער עלעמענט אבער זיי זענען דאך נישט די איינציגע אפפער־וויליגע אין ארץ־ישראל. די איבעריגע יודישע בעפעלקערונג שטעהט נישט אפ אין דער הינזיכט.

ה' זשאבאטינסקי רעדט וועגען דעם ווירטשאפטליכען פראגראם פונ'ם רעוויזיאניזם. אין פאל ווען מיר זאלען אי־בערנעהמען די פיהרונג פונ'ם ציוניזם צי האבען מיר א ווירטשאפטליכען פראג־ראם. עס וואלט געשאפען ווערען א פאך־פארלאמענט אין ארץ־ישראל, וועל־כער זאל בעשטעהן פון פאך־לייט טעכני־קאליסטען פון ארץ־ישראל גופא און ווייטער רעפרעזענטאנטען וואלטען זיין די פונקטען פון דעם ווירטשאפטליכען פראג־ראם. ה' זשאבאטינסקי בעטאנט נאך, אז די שטעלונג צו לינקס און רעכטס איז ביי די רעוויזיאניסטען א נייטראלע.

ה' מאיר גראסמאן בעהויפטעט אין זיין ענטפער, ווי שעדליך און שווער עס איז, וואס די ציוניסטישע ארגאני־זאציע האט אויף זיך גענומען אויפגא־בען, וועלכע עס דארף דורכפיהרען די מלוכה. די שולען און געזונדהייטס־אינ־סטיטוטען מוז די מלוכה איבערנעהמען.

זשאבאטינסקי: (פון ארט) בעדינגונגס־לאז! ה' גראסמאן: אפילו בעדינגונגסלאז!

מיר האבען נישט וואס מורא צו האַ־בען, זאגט ווייטער ה' גראסמאן פאר די שולען. די יודען וועלען אליין אכטונג געבען אויף די שולען. די אפוטרופסות איז נישט נויטיג. די ענגלישע מאכט דארף די שולען און שפיטאלען אויס־האלטען.

די ציוניסטישע ארגאניזאציע האט די אויפגאבע צו פערטיידיגען די יודישע רעכט פאר דעם פעלקערבונד. די עקזעקוטיווע דארף זיך געפינען אין לאנדאן און גענף. דא דארף זי פארמולירן איה־רע פאדערונגען. אויב זי נעהמט אוועק קיין ארץ־ישראל ווערט זי א קליינע קא־לאניאלע אינסטיטוציע — און דערצו האבען מיר דאך גיט אזוי פיל געדארפט קעמפען!

איצט מוז מען אנהויבען די עפאכע פון יודישער קאלאניזאציע מיט נייע מע־טאדען און נייע סיסטעמען. נים בלויז די ענגלישע רעגירונג און שולדיג, נאר א טייל שולד פאלט אויך אויף אונז און אויך אויף אונז, ה"ה זשאבאטינסקי און ליכטהיים. ווען איהר זענט געווען און דער עקזעקוטיווע האט איהר וועגען בעפארט. איהר האט נים בעקעמפט דעם אלטען סיסטעם.

די ארבייטער זענען מחה פונקט אזוי סימפאטיש, ווי די אנטימיליטאריסטיש ווי די יודען פון תל־אביב. אבער מען נים די ארבייטער רולונג סימען און דער מיטע־לער עלעמענט נעהמט אוים אחן קרעדי־טען. דאס איז פערברעכעריש.

אויב מיר וועלען שוין אנהויבען פון הנחות — מיט צו וואס טויג די גאנצע רעוואלוציע, וועלכע מיר ווילען דורכפיה־רען און ציוניזם?

דערמיט ווערט געענדיגט די מאנטאג־דיגע זיצונג.

דינסטאג פארמיטאג וועגען פארגעקו־מען די בעראטונגען אבער ארגאניזא־ציאנעלע פראגען. די בעראטונגען זענען פארגעקומען ביי געשלאסענע טירען.

ווי דער „פאריזער היינט" דערוויסט זיך, האט ה' וולאדימיר טיאמקין אנגע־געבען א בער־ילט פון דער טעטיגקייט פון רעוויזיאניסטישען צענטראל־קאמיטעט. ה' טיאמקין האט אנגעוויזען, אז די אר־בייט איז זעהר בעשווערט, ווייל דער קאנטאקט צווישען צענטראל־קאמיטעט מיט די פערשידענע רעוויזיאניסטישע לאנדעס־ארגאניזאציעס איז א שוואכער. עס איז פיל געטאן וואָ־ען, כדי די לאגע צו ענדערן. די דעלעגאציע האבען אנגע־געבען בעריכטען פון זייערע לענדער.

בעזונדערס פערשטארקט זיך דער רע־וויזיאניזם אין אמעריקא. 6 ציוניסטישע לאגעס האבען דארט אנגענומען דעם רע־וויזיאניסטישען פראגראם. און די רע־וויזיאניסטישע רייהען איז אויך אריינגע־טרעטען דער גרויסער ארדען „בני ברית" וואס צעהלט 4500 מיטגלידער. עס ווע־רען אויך געפיהרט אונטערהאנדלונגען מיט פערשידענע גרויסע יודישע ארבייטער־ארגאניזאציעס און מען קאן זיך רעכענען אויף ערפאלג.

דער בעריכט פון דער אמעריקאנער דעלעגאציע, וועלכע בעשטעהט פון ד"ה ראזע, ד"ר אזרא לאנדוי און דאנציגער האט געמאכט א שטארקען איינדרוק.

וועגען ארגאניזאציע־פראגען רעפע־רירט נאך ה' השמשיאט פון פאריז.

דערויף הויבט זיך אן די גענעראל־דע־באטע איבער די ארגאניזאציאנעלע פרא־גען. זי טראגט זעהר א שטירמישען כא־ראקטער און עס געשטעהען פיל שאר־פע קאנפליקטען. עס ווערט דיסקוטירט די מיינונג וועגען דער מעגליכקייט, אז ביי לינקע, ארער רעכטע זאלען קאנען ארויסטרעטען אין די רעוויזיאניסטישע רייהען. צו דער דעבאטע האבען זיך פער־שריבען 21 רעדנער.

אין אווענד זענען פארגעקומען די זי־צונגען פון דער ארגאניזאציאנעלער און פאליטישער קאמיסיע. מיטוואך פארמיט־טאג זענען דיסקוטירט געווארען ביי פער־שלאסענע טירען „די פאליטישע מעטאדען פונ'ם רעוויזיאניזם" רעפערירט האט ה' בעקעלין.

לויט די רעזולטאטען פון דער מאנ־דאטען־קאמיסיע ווייזט זיך ארויס, אז די צאהל דעלעגאטען איז א גרויסע. 58 דעלע־גאטען מיט שטים־רעכט, 10 מיט בעראטונגס־רעכט. די דעלעגאטען פערטרעטען 16 לענדער.

לאדזשער טאגעבלאט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע
פיעטרקאווער 16. טעלעפאן 57

דער רעדאקטאר געהמט-אן פון 6 ביז 7 אין אוונט.
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

פערשארפטער קאמף צווישען
דער „פראוויצא" און „לעוויצא".

די מאי-איבערקעהרעניש האט צו נישט געמאכט דעם חלום וועגען גליק, וועלכען דמאחסקי בשותפות מיט וויטאס'ן האבען געוואלט ברענגען פוילען.

די איבערראשונג צוליב די אומדערווארטעטע געשעהענישען און די ני-דערשלאגענהייט הויבט אן צו פערשווינדען. די איצטיגע רעגירונג האט זיך גענו-מען ביסלעכווייז צו רייניגען די צענטראלע און לאקאלע אדמיניסטראציע-ארגאנען פון די ענדעקישע עלעמענטען, וועלכע האבען בעזעצט א גרויסען טייל פון די וויכטיגסטע פאסטענס אין זעהר אפט סאבאטירט די פעראָרדנונגען פון דער רעגי-רונג, ווען דאס האט זיי נישט געשמעקט. דאס האבען מיר בעזונדערס בולט ארויסגעזעהן אין דעם פאל מיט דער בירגערשאפטס-פראגע.

די רעגירונג איז אוועק נאך ווייטער און שטרעבט ארויסצורופען א שפאל-טונג אין רעכטען לאגער גופא. די בעשטימונג פון אזעלכע מעסיגע פאליטיקער, ווי די געוועזענע מיטגלידער פון רוטישען „נאפ. סאוויצא" די ה"ה מייששאָוויטש און ניעזאביטאָווסקי אלס מיניסטארען, דער צוזאמענטרעף אין ניעסוויזש האבען וויכר א דאפעלטען ציל: ראשית, האט מען געוואלט בעווייזען פאר דער אויסערער וועלט, אז דער פיהרער פון דער איצטיגער רעגירונג איז בכלל נישט אזא גע-פעהרליכער עקסטרעמיסט אין סאציאלען זין, ווי מ'האט עס שטענדיג געשטרעבט מיט אלע דערלאזבארע און נישט דערלאזבארע מיטלען פארצושטעלען איהם אין דער בריימער וועלט.

ותשנית, האט מען אזוי ארום געוואלט דערגרייכען דעם קולטורעלען ציל פון רעכטען לאגער, וועלכען ס'שאקירט אין איבעלט די גאסען-דעמאגאגיע און איבערטריבענער שאוויניזם פון דער ענדעקישער פארטיי, וועלכע שטעלט איהרע אינטערעסען העכער אלס די אינטערעסען פון דער מלוכה, אין פאר וועלכער דער בעגריף פאטערלאנד דעקט זיך מיט דעם בעגריף פון דער פארטיי.

די אפשפאלטונג פון די לאנד- און אינדוסטריע-מאגנאטען, וועלכע האבען ביז אהער מיט זייער פערזענליכען איינפלוס און רייכטום אונטערשטיצט די ענדעציע, האט לגמרי ארויסגעריסען פון די כלים דעם רעכטען לאגער, און ראמאן דמאווסקי האט אויסגעהויבען אנ'אלארם-געשריי: „דאס פאטערלאנד איז אין סכנה", און האט ערקלערט א מאבילאציע פון „גראדאווען לאגער".

אלע סימנים בעווייזען, אז ס'שטעהט פאר אנ'ענטשיידענע שלאכט צווישען ביידע כהנות אויף טויט און אויף לעבען.

דמאחסקי אין זיינע זאגען נביאות, אז די איצטיגע רעגירונג וועט זיך לאנג נישט האלטען, אז אין עטליכע חדשים ארום וועלען פארקומען וויכטיגע געשעהענישען. מען ס'קען לייענען צווישען די שורות, פערשטעהט, אויף וואס מ'בויען זייערע פלענער די פאטענטירטע „פאטריאטען". זאל כיבא דאס לאנד ווידער אריינפאלען אין א שרעקליכען ווירטשאפטליכען קריזיס, זאל כיבא דער גאנצער פאלק עד שאל תחתית און מיטבריינגען א כאאס און חורבן אין לאנד, — דאס האט דאס אבער פאר א בעדייטונג אין פערגלייך מיט דער מעגליכקייט פאר זיי צו ווערען דורכדעם פון פערהאסטען שונא און ארויסכאפען זיך אליין אויף דעם בענקעל...

מ'כמאקעוועט שוין דעם „גליקליכען" מאמענט, ווען א דאנק צו דעם פער-בינדעטען קוויה"צן-שטרייק אין ענגלאנד וועט זיך דער עקספארט פון פוילען פער-קלענערען אין די אומנערעכנעטע וואס מ'שווירקען צו דער פעררערגערונג פון'ם האנדעלס-בילאנס. אלע מיטלען זענען כשר אין הייליגען קאמף מיט די אינערליכע שונאים פון פוילען, ווארום פוילען איז דאך — די ענדעציע — זי איז די איינ-ציגע טרעגערין פון פוילישען גייסט און קולטור.

די מאבילואציע פון רעכטען לאגער האט אבער גלייכצייטיג ארויסגערופען דאך געפיהל פון אחדות צווישען די לינקע. די פוילישע פארטיי „סטראניצטווא בלאָצקיע" האט פארגעלעגט „ווידזאלאניע" צו פעראייניגען זיך צוליב די נאהענ-טע וואהלען צו די שטאט-פערוואלטונגען און צום סיים און סענאט. די גאנצער פון רעכטס האט זיכער דיקטירט אויף די פ.פ.ס. צו מ'סיגען איהר אפאזיציע לגבי דער איצטיגער רעגירונג, הויפטזעכליך צו איהר שטף. מ'פערשטעהט, אז דער יורש פון דער איצטיגער רעגירונג וועט זיין דמאחסקי מיט זיין חברה. א רעגירונגס-קריזיס ביי די היינטיגע פאליטישע בעדינגונגען וואלט נישט געווען קיין געוועהנלי-כע ענדערונג, נאר א קאפיטולאציע פאר די רעכטע.

צי איז אבער די פוילישע „לעוויצא" בכח ביי דער שטארקסטער פעראיי-ניגונג צו ברעכען די העגעמאניע פון דער ענדעציע און איחרע מקורבים? מ'דארף נישט פערגעסען, אז ביי דער אינטערנאציאנאלער און אינערליכער לאגע פון דער פוילישער מלוכה קען זיך פוילען נישט ערלויבען נישט אויף א דיקטאטור פון רעכטס אין נישט — פון לינקס, אין אפילו נישט אויף אזא געוועהנליכע אין אנדערע לענדער ערשיינונג, ווי עפעס וואהלען צום פארלאמענט.

עס דאס האט גאנץ גוט פערשטאנען מארשאל פילסודסקי, אין האבענדיג גוואלט מאל די מעגליכקייט צו ווערען דיקטאטאר, האט ער דאך נישט געוואלט ארויסגעהן פון לעגאלען וועג.

מ'ווערט דעריבער מוזען פריהער אדער שפעטער פעראָרדנען וואהלען צום סיים און סענאט. אבער דא שטעהט ווידער אויף די פראגע פון א פארלאמענטא-רישער מעהרהייט, אויף וועלכער די רעגירונג זאל זיך שטיצען.

אזא אומנארמאלע לאגע, ווי מיר לעבען איצט איבער, בעת מ'רעגירט אין א לאנד מיט א פארלאמענטארישער ארדנונג, האבענדיג געגען זיך א פיינדליכע מעהרהייט, קען לאנג נישט דויערען. דאס קען נאר געמאלט זיין אין א צייט, ווען ווי חדשים פונ'ם איצטיגען סיים זענען געצעהלט און ווען אלע פארטייען האבען צול ב פערשידענע טעמים מורא פאר נייע וואהלען.

ווער ס'איז מעהר-ווייניגער בעקאנט מיט די כוחות פערהעלטענישען אין דער פוילישער בעזעלשאפט, מיט די שטימונגען, וועלכע ס'הערשען דארט, ווייס פאָסבי-טעלען, אז אויב דעם רעכטען צד איז געווען שווער צוזאמענצושטעלען א ריין-פוילישע מעהרהייט, איז דאס פאר דעם לינקען צד כמעט ווי אויסגעשלאסען. א סעקטע פארלאמענטארישע מעהרהייט קען געשאפען ווערען נאר דורך דער פרייוויליגער פון די נאציאנאלע מינוטים. דאס קען אבער פארקומען דורך א ראדי-קאלער ענדערונג בנוגע זייערע גערעכטע פאדערונגען.

דעפוטאט מ. סמושקעוויטש.

הויכע אויסצייכנונגען פון וויענער יודען.

די פראנצויזישע רע[...] געלערנטע ארדער פון דער רעפובליק [...] פאר זיינע פערדינסטען אויפ'ן געביט [...] פאלקס-בילדונג. יוליוס אויפרי האט [...] צו די נאהענטע מיטאר-[...] און האט [...]

דער קעניג און זיין דיקטאטאר.

דער שפאנישער קעניג אלפאנס 13. האט געגעבען אנ'אינטערוויו דער מיט-ארבייטערין פון „פיגארא" קלארא קאנ-דיאני. דער קעניג פערזיכערט, אז ער איז מסכים מיט זיין דיקטאטאר פרימא-דע-ריווערא. אבער ער גיט צו: „איך בין שטענדיג א ליבעראלער מענש לגבי מיינע רעגירונגען. נאר דא פאלען פון א רעגירונג בעפרייט מיך. דאן מיט דער מינוט, ווען זי פאלט. געהט איך צוריק מיין פרייהייט און הער אויף זי אונטער-צושטיצען".

דאן זאגט דער קעניג:

„אין א קורצער צייט ארום, אגב, קאן זיין אין איניגע טעג וועלען אלע זיך דערוויסען אונערווארטעטע זאכען".

פר"ל קאנדיאני בעמערקט:

„אייער מאיעסטעט וואלט געווען אנ-אויסגעצייכנעטער פרעזידענט פון דער רעפובליק!".

דערויף ענטפערט אלפאנס 13:

„איך בין געבוירען א קעניג און מ'האט מיר נישט געלאזט קיין צייט צו קלערען וועגען אנ'אנדער זאך, ווי פון מיין קארייערע פון הערשער...

— „ס'איז אמת... און קיינמאל וועט אייער מאיעסטעט נישט זיין קיין פרע-זידענט פון דער שפאנישער רעפובליק".

דער קעניג האט, ווידוס אויס, ערפילט אין די ווערטער א לייכטע איראניע. ווייל ער האט געענטפערט מיט א זיכערקייט:

„איך בין א קעניג און איך וועל בלייבען קעניג. מיין טראן איז געזיכערט, ווייל מיין פאלק האט מיר ליב, פיל מעהר, ווי מען גלויבט דאס אין אויס-לאנד".

לעזט אבאנירט
— דאס —
„לאדזשער טאגעבלאט".

לואיס מארשאל
(צו זיין 70-יאהריגע געבורטסטאג).

(ספעציעל פאר'ן „לאדזשער טאגעבלאט").

פון ב. סמאליאר.

סאוויעטישער רוסלאנד האט געשאפט זיין אנ'ערפאלג בלויז דערפאר ווייל ער האט געהאט מוסוליני'ן דעם דיקטאטאר; דער פאשיזם אין איטאליען איז אנ'ערפאלג בלויז דערפאר, האט מוסאליני איז דיק-טאטאר. און שנייערט זיך דען נים איצט גאנץ אייראפא אויף א וועג פון דיק-טאטארישקייט? וואס איז מיט פילסוד-סקי'ן אין פוילען?

די אויסזעצונג וואס ווערט געמאלט וועגען מארשאל'ן, אז ער איז א דיקטא-טאר, — און דאס איז דערווייל די איינ-ציגע אויסזעצונג, וואס איך האב געגען מארשאל'ן געהערט — איז דערפאר גיט אזא משונה'דיגע, היינטיגע צייטען איז נאטירליך קיין חסרון צו זיין א דיקטאטאר אין פאליטישע ענינים, אויב מען קען נאר זיין גענוג שטארק צו דיקטירען. דער עיקר איז, אז מען ווייסט וואס מען וויל. און אז מארשאל ווייסט אלעמאל וואס ער וויל, וועגען דעם וועלען זיך נים שפארען אפילו שונאים, וואס זאגען נים קיין אנהענגער פון מארשאל'ן אלס פיה-רער.

מען קאן זיין איינשטימיג אדער נים איינשטימיג מיט דער יאהודים-גרופע, וועלכע מארשאל פערטרעט אנדערשאַריש, מען קאן אבער נים אויסמעקען פון מארשאל'ן די גרויסקייט, וואס ער פער-מאגט, און וועלכע שטעלט איהם אוועק אין די ריידען פון די גרויסע מלוכה-לייט נים בלויז צווישען יודען, נאר אויך צווישען נים-יודען.

אפשיעל איז מיר אויסגעקומען צו ערקלערען: „מארשאל איז דאך איינער

ווען איך האב בעגעגענט לואיס מאר-שאל צום ערשטען מאל, און געהערט זיין שטאנדפונקט איבער נשווכות יודי-שע נאציאנאלע פראגען, האב איך ביי זיך דאן געקלערט: „ווען יודען זאלען האבען אנ'אייגענע רעפובליק, וואלט מאר-שאל זיכער געווען דער פרעזידענט".

נישטא נאך צווישען די יודישע מנהיגים איבער דער גאנצער וועלט אזא שטאַרקע פערזענליכקייט מיט שטאטסמאנישער-ווירדע אין פערשטאנד ווי לואיס מאר-שאל. איך האב אזא פערזענליכקייט נים בעגעגענט צווישען די יודישע פיהרער, כי אין אמעריקא אין ניט אין אייראפא. מאר-שאל איז א מענש, וואס האט נים בלויז א ברייטען אינטערנאציאנאלען קוק אויף זאכען, נאר וואס האט אויך א שטארקען ווילען די דאזיגע זאכען דורכ-צופיהרען.

וואס מעהר איך האב מארשאל'ן שפע-טער בעגעגענט „ביי דער ארבייט", אלץ מעהר האב איך זיך איבערצייגט, אז ער —און נים קיין אנדערער — איז היינט צו טאג דער גרעסטער פיהרער ביי יו-דען. דעם אייגענעם, וואס ער האט אויף מיר געמאכט ביי דער ערשטער בעגעגע-נונג, האט ער נאך פערשטארקט מיט יע-דען מאל, וואס איז מיר אויסגעקומען איהם צו הערען, זעהען, מיטגעבען און שטעלענגען בנוגע צו נשווכות פראגען פון דעם יודישען לעבען אין אמעריקא און אין אויסלאנד.

עס איז אמת, אז מארשאל האט אלע מאל ליב צו זיין דיקטאטאריש, אלער היינטיגע צייטען האבען מיר זיך שוין פון לאנג צוגעוואוינט צו דעם געדאנק, אז אויב א פאלק ארעמער א לאנד ווייל זיין ערפאלגרייך אין איהר פאליטיק, מוזען איהרע פיהרער זיין דיקטאטארען. דער

פון די נעצעהלטע קאפ-מענשען, וואס די אמעריקאנער פאליטיק פערמאגט, ער איז דאך, קען מען זאגען, א פאליטישער גאון נים בלויז צווישען דעם אמעריקא-נער יודענטום, נאר צווישען דעם אמעריקאנער פאלק. אמעריקא פערמאגט דאך נים קיין סך מארשאל'ס. פארוואס זאל די אמעריקאנער רעגירונג און אמעריקאנער פאלק נים אויסנוצען מאר-שאל'ס פעהיגקייטען פאר אזא רעגי-רונגס-אמט, פאר וועלכען ער איז באמת פעהיג?

איך האב אויף דער דאזיגער פראגע קיין מאל נים געזוכט קיין ענטפער [...] קאמפעטענטע פערזאנען. עס איז אבער קלאר פאר מיר, אז מאר-שאל וואלט קאנט מיט ערפאלג פערנעמען איינעם פון די פעראנטווארטליכסטע אמטען אין דער אמעריקאנער רעגירונג. ער [...] אויסגעבונדען און אינטער-נאציאנאלע פאליטיק, און האט קיינמאל נים מורא צו זאגען דאס, וואס ער גלויבט, אז עס איז ווילטיג מען זאל וועגען הערען.

מארשאל זאגט מען, איז א דיקטאטאר. אבער זיין דיקטאטארישקייט איז [...] מאל קאנסטיטוציאנעל און געזונדע. ער [...] נים פון-ליידען וואס די יודען פון [...] האבען זיך אבגעזאגט פון זייערע [נא]ציאנאלע רעכט, [...] ער וועט [...] דעם שווייגען. ער גלויבט, אז די יודישע [...] מע מאכט צופיל טומעל ארום שווארצבארד-פראצעס, שנעמט ער נים און קומט ארויס און זאגט עס [...] ווייס, אז דאס שטעקט מיט קרומע [...] גען איהם. — און עס איז א סברא [...] מארשאל איז גראדע סענסיטיוו צו [...] מוק, — פונדעסטוועגען שטעלט איהם נים אב פון צו זאגען, דאס ער גלויבט אז עס דארף געזאגט ווערען.

* * *

ווען דער צוקונפטיגער היסטאר[יקער] וועט מישען די בלעטער פון יודישע[ר] [...] בען אנהויבענדיג פון דער צייט פון [דער] מלחמה, וועט ער זיך נים איינמאל שטויסען אויף מארשאל'ס נאמען.

דאס וואס מארשאל פערזענליך [...] אויפגעטאן אין דער צייט פון דער מ[לחמה] פאר די יודען פון דער גאנצער וו[עלט] [...] פערשריבען ווערען [...] רענע אותיות אין דער יודישער געש[יכטע].

שוין נים רעדענדיג דערפון, אז מ[אר]-שאל איז אלעמאל געווען דער [...] צו קעמפען פאר די רעכט פון די יו[דען] [...] נאציאנאלע מינדערהייטען אין אלע [...] דער פון אייראפא, זענען זיינע פער[...] מען אויך נ-ויס רעזולטאט, וואס ער [...] געווען דער פערזאן, וואס האט אלע[ס] [...] רען פון דער מלחמה — און אויך [...] אינצער, — אינספירירט די דאזיג[ע] [...] בעט פון אמעריקאנער „דזשאינט", וועלכע מיליאנען יודישע לעבענס [...] פוילען און אין אנדערע לענדער [...] געראטעוועט געווארען פון הונגער [...] גוים.

דער אמעריקאנער „דזשאינט", — דאס גאלדענע קאפיטעל אין דער ג[עשיכ]-טע פון דעם יודענטום, איז ביז [...] מער נראד א מארשאל-קאפיטעל. פאר-זיצער פון „אמעריקאן דזשואיש [...] ליף קאמיטע", האט מארשאל צוז[אמען] מיט ווארבורג'ן און מיט א צאהל [...] רע געשאפען מיליאנען דאלארס או[ן] [...] הילף פאר אלע יודען פון [...] געליטענער אייראפא.

קיין שום פאלק און דער וועלט [...]

(ענדע—זעה זייט 4)

שיך און מענשליכער כאראקטער
(פעליעטאָן)

פון עליאש.

די צייטונגען האבען מיט עטליכע טעג צוריק פובליצירט א ידיעה, אז א בעריהמטער ענגלישער אקטיאר איז ארויס מיט דער גענייאלער ערקלערונג, אז מענשענ'ס כאראקטער דערקענט מען פון — זייערע שיך.

ביז אהער זענען געווען פערשידענע מעאריעס וועגען דערקענען דעם מענשליכען כאראקטער. לויט דער וויסענשאפט „פיזיאגנאמיע" דערקענט מען דעם כאראקטער פון דעם מענשען לויט זיין פנים, לויט די געזיכטס-שטריכען; על פי „גראפאלאגיע" דערקענט מען פון דער האנדשריפט וואס פאר א מין כאראקטער דער מענש באזיצט. פאראן נאך אנדערע טעאריעס: אז דעם ריכטיגען אויסדרוק פון כאראקטער דערקענט מען אן דער נאז, אן די אויערען, אן כויל, אן די באק-ביינער — און אזוי ווייטער.

מיט א שטיקעל צייט צוריק איז אין וויען געווען א בעריהמטער יודישער גראפאלאג, שערמאן, און עס האט געהייסען, אז ער דארף בלויז א קוק טהאן אויף איינעמ'ס האנדשריפט, כדי צו דערקענען זיין כאראקטער, זיינע פערבארגענע גע-דאנקען און זיינע אבגעהיטענע מעשים.

האב איך זיך דעמאלט דערשראקען, מיין פרוי זאל נישט אוועק צו איהם מיט מיין האנדשריפט און אויסגעפינען מיינע סודות, האב איך אנגעהויבען צו שרייבען אויף א שרייב-מאשינקע — און אזוי שרייב איך ביז היינט אויף א שרייב-מא-שין און איהר מעגט זיכער זיין, אז קיין שום גראפאלאגיע אין דער-וועלט וועט שוין דא נישט העלפען...

איצט קומט נאך איינער און מעלדעט, אז דעם כאראקטער דערקענט מען אן די שיך. א מענש מיט שפיציגע שיך איז, זאגט ער, א נערוועזער, א צומראגענער, אנ'אמת'ער פיזיט און דערצו א כעסן גדול; ברייטע שיך ווייזען, אז דער מענש, וואס האלט זיינע פיס אין זיי, איז א קאלטער רוהיגער מענש, וואס האט אלצדינג אין דר'ערד — א קאלטע לונג און לעבער.

פון די שיך געהט דער שיך-געלעהרטער איבער צו די אפצאסען. מענשען, וואס טראגען שיך מיט הויכע אפ-צאסען, זענען בעל-גאוה'ס, גרויסהאלטער; דאגעגען שיך מיט נידריגע אפצאסען א סימן, אז זייער בעל-הבית איז אן עניו, א בעשיידענער, צוריקגעהאלטע-נער בן-אדם.

אייגענטליך איז די שיך-וויסענשאפט שוין פאר מיר קיין נייעס נישט און דער-פאר איך נישט קיין איבעראשונג. איך האב שוין לאנג דערקענט מענשען לויט זייערע שיך, נאר מיינע סמנים זענען געווען גאנץ אנדערש, ווי פון דעם ענגלישען שיך-פילאזאף.

אזוי, למשל, אז איך האב געזעהן א פאר פיס אין ווייבעריש שיך, האב איך באלד געוואוסט, אז דער מענש, וואס טראגט די דאזיגע שיך, איז א פרויענצי-מער; דאגעגען, אז איך האב געזעהן אין גאס געהן א פאר מענערשע שיך, איז מיר נישט שווער געווען זיך צוצו-שטויבען, אז דער אינהאבער פון די פיס איז א מאנסביל אדער א מאנספער-שוין.

מיין שיך-פילאזאפיע איז נאך ווייטער געגאנגען: באלד ווי איך האב דערזעהן א מענשען אין שיך, וואס זענען מיט לא-טעס, אדער פון וועלכע עס קוקט ארויס דער גראבער פינגער, האב איך, לויט פסיכאלאגיע פערשטאנען, אז דער בעזי-צער פון די שיך איז א קבצן, אנ'אביון; דאהערגעגען א מענשען אין ווייכע, גוטע שיך, האב איך, אז ער איז פער-מעגליכער, ווי איינער, וואס טראגט גראַ-בע שיך פון פערדישע לעדער.

אבער דער ענגלישער שיך-פילאזאף האט ארויסגעבראכט א נייע שיטה אין דער שיך-פילאזאפיע.

תיכף ווי איך האב איבערגעלייענט זיין ערקלעהרונג, האב איך א קוק געטהון אויף מיינע שיך און בעמערקט, אז זיי האבען ברייטע נעז, הייסט עס, אז איך בין א קאלטע לונג און לעבער און האב די גאנצע וועלט אין דער ערד: אז מיי-נע נערוועזען זענען פון אייזען און מיין כאראקטער פון שטאהל.

איז מיר אפילו געווארען קשה: אויב אזוי, פארוואס ליידט איך אזוי שטארק פון שלאפלאזיגקייט? פארוואס נעהם איך זיך צום הארצען יעדע נארישקייט? פאר-וואס גרייזע איך זיך פסדרו? דאכט זיך, אז איך טראג ברייטע שיך — דארף איך פייפען אויף אלץ און אלעמען!

אבער אז א מענש זאגט, אז ברייטע שיך זענען א צייכען פון רוהיגקייט, קאלטקייט און זעלבסטצופרידענהייט, איז ער דאך מסתמא נישט משוגע. וואסושע פארט איז דער מעהר מיט מיר?

האב איך אזוי לאנג געטראכט, ביז איך בין געקומען צום בעשלוס, אז ביי דער ענגלישער שיך-סאקראטעס איז גע-רעכט.

ווי אזוי גאר פשוט:

איך בין טאקע א נערוועזער, א תלוש, אנ'אומרוגער בן-אדם. נאר וואס דען, על פי טעות האב איך געקויפט די נישט ריכטיגע שיך. קויפען האב איך גאר גע-דארפט שיך מיט שמאלע נעז. צום סוף האב איך געקויפט שיך מיט ברייטע נעז. וואס-זשע טוט מען, אז מיינע שיך זאלען שטימען מיט מיין כאראקטער? וואס זאל איך טוהן? איך בין, פערשטעהט איהר מיך, אוועק אין א שיך-געשעפט און זיך געקויפט אנדערע שיך, שיך, וואס פאסען צו מיין כאראקטער.

— גיט מיר, זאג איך, א פאר נערוועזע שיך!

— נערוועזע שיך? — קוקט מיך דער קרעמער אן, גלייך ווי ער וואלט דער-זעהן פאר זיך א מענשען פון שטערן מארס.

— יא, נערוועזע שיך!!! — ווער איך נערוועז — ווייסט איהר דען נישט, אז שיך מיט שמאלע נעז זענען נערוועז, פאר נערוועזע מענשען? ווייזשע מוחל און פרעגט מיך מעהר קיין קשיות נישט, ווייל איך בין א נערוועזער מענש, בין איך! מיט מיר שפילט מען זיך נישט!

איז דער שיך-סוחר בלאס געווארען ווי די וואנט און מיר שנעל צוגעפאסט א פאר שיך מיט שמאלע נעז.

צום אומגליק זענען מיינע פיס ברייט ביי די פינגער און שמאלע שיך פאסען זיך אויף זיי ווי — וואס זאל איך זא-גען — ווי א צילינדער-הוט אויף א קוגעל-טעפעל. אז בסך-הכל מוזען מיינע פיס דוקא האבען ברייטע שיך. וואס ווייסען, געבעך, פיס? געה דערצעהל זיי, אז איך בין נערוועזער מענש און דער-פאר מוז איך געהן אין שמאלע שיך, כדי עס זאל שטימען מיט דער שיך-פי-לאזאפיע.

פערשטעהט איהר דאך שוין ווי איך פיהל זיך מיט מיינע ברייטע פיס אין די שמאלע שיך! אויב איך וועל נישט ווע-רען קיין קאליקע, וועט עס זיין דער גרעסטער נס אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט.

דערזעהט מיך מיין ווייב-אלע אין די שמאלע שיך, גיט זי א פערברעך מיט די הענט, גלייך ווי די וועלט וואלט געהאל-טען ביים אונטערגעהן;

— אוי, א ברעך איז מיר! לויף שוין צו א דאקטאר!

— צו א דאקטאר? — מאך איך זיך תם'עוואטע, — וואס איז דען מעהר מיט מיר?

— וואס הייסט, וואס? — קלאגט זי — ביזט דאך נערוועז! ביזט דאך א צו-בראכענער שארבען!

— פון וואנען נעמסטו דאס?

— וואס הייסט, פון וואנען? איך האב דען קיין אויגען נישט? איך זעה דען נישט, אז דו געהסט אין שיך מיט שמא-לע נעז?

אויף מארגען האב איך שוין ווידער געטראגען מיינע פריהערדיגע שיך מיט ברייטע נעז. האבען מיינע בעקאנטע גע-קוקט אויף מיר מיט פערוואונדערונג און אונטערגעמורמעלט:

— עס איז אנ'עגאאיסט! איהם [...] טעפס פאר אימיצען, נאר פאר זיך. פאר זיך! א מענש קען אויסגעהן בי[ז] [...] נע פיס!

האב איך זיך דערמאנט איינגע[...] אנדערע שיך. זענען זיי אבער [...] מיט הויכע אפצאסען — און מ[ען] האבען דערפון געדרונגען, אז אי[ך] [בין] א שרעקליכער בעל-גאוה, א גרויס[...] טער, אנ'אנגעבלאזענער אינדיק.

איצט געה איך צוריק אין שיך [מיט] שמאלע נעז — און איך ווער א קר[...] ווייל, ווי איהר ווייסט שוין, נוישיג[ע] מיינע פיס דוקא אין ברייטע שיך. [...] זענען א סימן פון רוהיגקייט, כאטש [איך] בין א נערוועזער מענש.

חנינא געה פערשטעה א וועלט!

אבער, מיינע דאמען און הערען, וועלכע קשיות קענט איהר פרעגען [...] בען אלע פילאזאפיעס. יעדע פילא[זאפיע] איז נישט מעהר, ווי א ספעקולאצי[ע]. יעדער פילאזאף פראפט עפעס מיט'ן [...] נאר אין הימעל. שיך-פילאזאפיע [איז] נישט קיין אויסנאהם.

—0—

לואיס מאַרשאַל

(ענדע פון זײַט 8).

ד אין די מלחמה-יאָהרען נים אויסגע-
ווילענט מיט אזא רעליעף שטיצונגען
די דאָס יודישע, און לואיס מאַרשאַל
האָט אין דעם א גרויסען חלק.
און דאָס זעלבע איז אויך וועגען דער
יודישער קאָלאָניזאַציע וואָס קומט איצט
פאַר אין רוסלאַנד. עס איז אמת, אז די
סאָוויעטישע רעגירונג גיט ערד, געהילין
און אפילו הלוואות צו ע-מעגליכען די
יודישע קאָלאָניזאַציע, אָבער עס איז
אויך אמת, אז די מאַרשאַל-גרופּע אין
אמעריקא איז די יעניגע, וואָס האָט דעם
דאַנק פון יודישער קאָלאָניזאַציע פאָ-
פּולער געמאַכט איבער דער גאַנצער
וועלט, שוין נישט רעדענדיג וועגען
די מיליאָנען דאָלאַרס, וואָס זי האָט פאַר
די קאָלאָניזאַציאָנס-ארבײַט געזאַ-
מעלט.
מיר ווייסען, מיט וואָס פאַר א אומצו-
פרידי די מעהרהײַט יודען אין אויסלאַנד
בעציהען זיך צו דער יודישער ארבײַט,
וואָס די קאָמוניסטען טוען אין רוסלאַנד
מיר געדענקען נאָך אויך מיט וואָס פאַר
אנ'אומצופרידי מען האָט זיך לכתחילה
בעצויגען צו די ידיעות, אז די סאָוויעטי-
שע רעגירונג האָט בעשלאָסען צו געבען
ערד פאַר יודישער קאָלאָניזאַציע. בלויז
אזא מאַן ווי מאַרשאַל, וואָס האָט געגאָנג
מיט און פּעשטאַנר האָט געקענט זײַן
ערשטער אין אויסלאַנד צו קומען
עפענטליך זאָגען, אז די יודישע קאָלאָני-
זאַציע איז א היסטאָרישע ארבײַט, וואָס
מוז ערמוטיגט ווערען מאָראַליש און פי-
נאַנציעל דורך יודען פון דער גאַנצער
וועלט. מען דאַרף האָבען מוט דערצו צו
זאָגען אזא וואָרט ווי עס איז געשטאַנען
צווישען דעם יודענטום פון רוסלאַנד און
דעם יודענטום פון אמעריקא און אנדע-
רע לענדער. מאַרשאַל האָט דעם דאָזיגען
מוט געהאַט. דער קאַמפּײַן פאַר 25 מיל-
יאָן דאָלאַר וואָס מאַרשאַל און וואַרבורג
האָבען אָנגעפאַנגען איז געווען א נע-
מער און דיקטאַטאָרישער שרים מצד
דער מאַרשאַל גרופּע. אָבער מאַרשאַל,
ווי געזאָגט, איז א דיקטאַטאָר פון קאָנ-
סטרוקטיווען כאַראַקטער. ער האָט דעם
דרײַוו געמאַכט און איהם דורכגעפיהרט
ערפאָלגרײַך.
אין מעגען די יודישע מאַסען אין הײַם
לאַנד איצט נים אזוי פיל ווייסען וועגען
דעם וואָס מאַרשאַל איז און וואָס ער
האָט פאַר זיי געטאָן. די געשיכטע וועט
עס זיי שפּעטער דערצעהלען. וואָס איז
אויך די יודישע קאָמוניסטישע פיהרער
אין רוסלאַנד, ווייסען יא ווער מאַרשאַל
איז, און זיי — בין איך זיכער — פער-
שטעהען מאַרשאַל'ס פערדינסטע, כאָטש
אידעאָלאָגיש מעגען זיי זײַן ווײַט פון
מאַרשאַל'ן ווי אונזער ערד איז ווײַט פון
דעם שטערן מאַרס...

מאַרשאַל איז הײַנטיגען דינסטאָג אלט
געוואָרען 70 יאָהר. אנדערע וואָלטען אזא
יובילעאום געפײַערט מיט גרויס טאַראַ-
ראַם. אָבער נים מאַרשאַל. ער האָט בע-
צײַטענס געלאָזט ווייסען, אז ער וויל נים
קײן יובילעאום-פײַערונגען.
פאַר יענע, וואָס קענען מאַרשאַל'ן
וועט עס נישט זײַן קײן איבעראַשונג.
אלע ווייסען, אז מאַרשאַל איז א „בורח
מן הכבוד“. ער האָט פײַנט געקינצעלטע
פּאָפּולאַריטעט. דאָס וועט אײַך זאָגען
יעדער זשורנאַליסט, וואָס האָט אמאָל
געפּרובט קריגען אנ'אינטערוויו פון
מאַרשאַל'ן.
און אפילו צו זײַן 70-יעהריגער יובי-
לעאום האָט מאַרשאַל געהאַט ווינציג צו
זאָגען פאַר דער פּרעסע. קורץ איז גע-
ווען זײַן אינטערוויו, וואָס ער האָט גע-
געבען, ווען פאַרשטעהער פון דער פּרע-
סע זענען געקומען צו איהם און געבעטען
מען ער זאָל עפּעס זאָגען לכבוד זײַן
יובילעאום.
„אויב איך האָב עפּעס אויסצודריקען
אין שייכות מיט מײַן געבורטסטאָג, —
האָט מאַרשאַל געזאָגט — איז דאָס א
פערלאַנג צו זעהען א געזונדערען גײַסט פון
פרײַנדליכע צוזאַמענלעבונג צווישען פעל-
קער. איך וויל זעהען א פערשטענדיגונג
און קאָאָפּעראַציע מצד איין פאָלק צום
צווייטען“.

* * *

מאַרשאַל איז געבוירען געוואָרען אין
סיראַקיוז, נ.י. אין א אָרעמער יודישער
פאַמיליע, וואָס איז געקומען פון דײַטש-
לאַנד. ער האָט נאָך פון זײַן יוגענד אָן
ארויסגעוויזען גרויס אינטערעס צו
עפענטליכע אינטערעסען, און האָט
זיך געמאַכט א נאָמען אלס איינער פון די
בעסטע רעדנער אין דער אוניווערזיטעט,
וואָס ער האָט בעזוכט. שפּעטערדיג אלס
אדוואָקאַט, האָט ער זיך מיט דער צײַט
ערוואָרבען א נאָמען אלס איינער פון די
גרעסטע ציווילע אדוואָקאַטען אין אמע-
ריקא, וואָס איז בעזונדערס קאָמפּעטענט
אין קאָנסטיטוציאָנעלע פראַגען.
אויף דער שלום-קאָנפערענץ אין פּאַ-
ריז האָט מאַרשאַל אויסגעאַרבײַט א ריי
אָפּמאַכען פאַר נאַציאָנאַלע מינדערהײַ-
טען, וואָס זענען אָנערקענט געוואָרען און
האָבען גאַראַנטירט די אינטערעסען פון
די פערשידענע ראַסען-גרופּען אין די
מזרח-אייראָפּעאישע לענדער. מאַרשאַל
איז אויך דער פּרעזידענט פון „אמערי-
קאַן דזשויש קאָמיטע“, וואָס קעמפט
פאַר יודישע רעכט סײַ אין אויסלאַנד,
סײַ אין אמעריקא.
אז זײַן ארבײַט ווערט אָפּגעשאַצט, ווײַ-
זען די פיהרענדע בעגריסונגען, וואָס ער
האָט בעקומען לכבוד'ן זײַן געבורטסטאָג.
די דאָזיגע בעגריסונגען זענען אָנגעקומען
פון אלע עקען וועלט, וואו נאָר א יודישע
קהלה געפינט זיך. זיי שפּיגלען אָפּ די
מיינונגען, וואָס די יודען פון דער גאַנ-
צער וועלט האָבען וועגען מאַרשאַל'ן און
ווײַזען אויך ווי גרויס עס איז דער רעס-
פּעקט, מיט וועלכען מען בעציהט זיך צו
מאַרשאַל'ן סײַ אין אמעריקא און סײַ
אין אויסלאַנד.

קופּאָן № 61
אויף אומזיסטע יורידישע עצות.
דער בעזיצער פון'ם דאָזיגען קופּאָן קען בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאָנסול פון אונזער רעדאַקציע.
גילטיג היינט מאָנטאַג, ד. 3 יאַנואַר פון 8—9 אָוו.

די פרעהליכע ווײַהנאַכטס-פײַערונג אין אמעריקא.

פון די טעלעגראַפישע ידיעות, וואָס
זענען אָנגעקומען פון אמעריקא איז צו
זעהן, אז הײַנטיגס-יאָהר זענען די ווײַה-
נאַכטס-פײַערונגען אין אמעריקא געווען
אויסערגעוועהנליך פרעהליכע און אלע
שיכטען פון דער בעפעלקערונג האָבען
צוליב דעם יום-טוב אויסגעגעבען
ריזיגע סומען געלד.
אין ניו-יאָרק איז דורך דער פּראַוויי-
ניגונג פון פיל ראַדיאָ-סטאַנציעס אײַנ-
געאָרדענט געוואָרען אזא ראַדיאָ-געזאַנג-
קאָנצערט, וועלכען די וועלט האָט נאָך
נישט געהערט. די כאָרען אין פערשי-
דענע שטעט מיט 20 טויזענד זינגער און
זינגערינס האָבען גלײַכצײַטיג געזונגען
ווײַהנאַכטס-לידער דורך ראַדיאָ. אויך
האָט מען אין מיטען דעם „טײַמס-סקווער“
אײַנגעאָרדענט א ריזיגע פאָנטאַנע מיט
3500 פאַרביגע ליכט און דער עולם
האָט אומעטום געהאַט די מעגליכקײט
צו הערען די ווײַהנאַכטס-לידער דורך
ראַדיאָ.
די ווײַהנאַכטס-ביזנעס, וואָס זענען
ארויסגעגעבען געוואָרען אין וואָל-סטריט
ווערען דאָס יאָהר געשאַצט אויף א סומע
פון 90 מיליאָן דאָלאַר. די עקסטרע די-
ווידענדען וועלען דערגרײַכען אומגע-
פעהר א סומע פון א האַלבען ביליאָן.
אויסערדעם האָט מען ארויסגעפאָדערט
פון די בענק 56 מיליאָן דאָלאַר. כדי
צו מאַכען מתנות אויף יום-טוב. אום צו
ערמעגליכען די פאָדערונג פון אזוי פיעל
געלד האָט די רעגירונג עקסטרא ארויס-
געגעבען גאָלד-שטיק צו 2.50 ד. אין
א צאָהל פון א האַלבען מיליאָן דאָלאַר.
דער לעצטער ווײַהנאַכטען האָט זיך
אויסגעצײַכענט מיט דער אונגעוועהנלי-
כער בעוועגונג אין די געשעפטען. שוין
לאַנג האָט מען אין ניו-יאָרק אזוי פיעל
נישט געקויפט. דער לעצטער ווײַהנאַכ-
טען ווערט פערגליכען מיט דעם ווײַה-
נאַכטען פון 1919 ווען מען האָט גע-
קויפט פיעל מתנות. די דיווידענדען,
וועלכע זענען פערטײַלט געוואָרען אין
פאָריגען מאָנאַט און וועלען נאָך פער-
טײַלט ווערען אין קומענדיגען מאָנאַט
וועלען וואַהרשײַנליך דערגרײַכען א מיל-
יאַרד דאָלאַר.
די אמעריקאַנער שטרענגע אַגענטען
פון „טרוקענקײַט“ האָבען געהאַט איצט
א שווערע ארבײַט בעת די ווײַהנאַכטען-
פײַערונגען. נישט קוקענדיג אויף אלע
פערבאָטען מצד דער פּאָליציי און דער
רעגירונג האָט מען אין גאַנץ אמעריקא
געטרונקען וויסקי און שאַמפּאַניער. אָבער
צוליב די לעצטע גרויסע ארעסטען האָט
מען געצאָהלט אונגעהויער טײַער.
ביער, ווײַן און אַלקאָהאָל האָט זיך
געגאָסען אָהן א שיעור. 11 אָוועגד האָ-
בען הינדערטער אַגענטען בעלאַגערט
דעם בראָדוויי און דורכגעפיהרט רעוויזי-
עס. אָבער מ'האָט שוין נישט פיעל גע-
פונען, אויסער לעדיגע פלעשלעך.
א זעהר רײַכער ניו-יאָרקער, וועלכער
איז בעקאַנט אונטער'ן רעסטאָראַנאַטען
נאָמען „מעסיע זעראַ“ האָט פערבעטען
טויזענדער ניו-יאָרקער בעטלער צו זיך
אין האָטעל. אין רײַך בעפּוצטע סאַלאָ-
נען האָט מען די קרימינעלע געגעבען
קאַטשקעס, אינדיקעס און גענז, נישט
רעכענענדיג שוין די אלע קוכענס און
זיסקײטען. מ'האָט אויך נישט פערגעסען,
נישט קוקענדיג אויף די „טרוקענקײַט“
דעם שאַמפּאַניער. פיער און ווײַסען
אָנגעטאָנענע לאַקייען האָבען דערלאַנגט
א גרויסען ווײַהנאַכטס-פּודדינג.
„מיסטער זעראַ“, דער רעסטאָראַנאַטער
בעשיצער פון די ניו-יאָרקער קרימינאַליטעט
זאָל זײַן דער בעקאַנטער אמעריקאַנער,
מיליאָנער און אנאַרכיסט לעדו.

גרויסער ערפאָלג פון קריסטליכע 25 מיליאָן-דרײַוו אין אמעריקא.

ניו-יאָרק. (י.ט.א.) דער אויפרוף
פון גענעראַל פערשינג און אנדערע מיט-
גלידער פון קריסטליכען קאָמיטעט צו
שאַפען א פאָנד פון 25 מיליאָן דאָלאַר
אלס הילף פאַר די מזרח-אייראָפּעאישע
יודען האָט געפונען, ווי מיר האָבען
שוין טעלעגראַפיש מיטגעטײַלט א שטאַר-
קען אָפּקלאַנג אין גאַנץ אמעריקא. פון
אלע טײַלען פון לאַנד קומען אָן אין
קאָמיטעט נדבות און אויסדריקען פון
סימפּאַטיע פאַר דער אקציע.
דער פּרעזידענט פון דער פעדעראַציע
פון אמעריקאַנער קירכען דר. פּאַדקעס
קערסען און ריכטער וויקטאָר דאָולינג
האָבען ערקלערט דעם פאַרשטעהער פון
דער יט"א, אז די לעצטע פאָלקס-פער-
זאַמלונג אין דער קאַטעדראַלע פון הײַ-
ליגען דזשאָן האָט ארויסגערופען א שטאַר-
קע בעוועגונג לטובת דער הילפס-אקציע.
צו דער בעוועגונג האָט זיך אויך אָנגע-
שלאָסען דער אײַנפלוסרײַכער קאַטאָלי-
שער אָרדען „ריטער פון קאָלומבוס“.
דער פּרעזידענט פון דער אמעריקאַנער
ארבײַטער-פעדעראַציע וו. גרין האָט
ערקלערט, דאָס ער וועט מיט אלע
קרעפטען אונטערשטיצען די קאַמפּאַניע.
אויך די קרײַזען פון דער ערלעזונגס-
אַרמעע שטיצען אונטער די אקציע. א
כאַראַקטעריסטישער צושריפט מיט א
נדבה האָט דער קאָמיטעט בעקומען פון
א פערוואָרלאָזטען קאַנאַדישען דאָרף. אין
בריף ווערט געזאָגט: „איך שיק מײַן
גראָשען צו העלפען די יודען אלס אויס-
לעזונג פאַר די זינד פון זײַנע אבות“.
אין ביוראָ פון דער יודישער טעלע-
גראַפען-אגענטור אין ניו-יאָרק קומען אָן
פיל נדבות פון קריסטען. צווישען אנדע-
רע איז אויך אָנגעקומען א נדבה פון
בישאָף שאַרל פרענט, וועלכער האָט
אויך בײַגעלעגט א בריף אין וועלכען
דער בישאָף ווינשט ערפאָלג דעם דרײַוו
פון קריסטליכען קאָמיטעט צו העלפען
די יודען.

אויסלענדישע יודען מעגען בעקומען פּאָסטענס אלס רבנים און מלוכה-בעאַמטע אין דײַטשלאַנד.

בערלין. (י.ט.א.) ביז איצט האָט
מען אין דײַטשלאַנד אין יעדען פאַל
ווען אנ'אויסלענדישער יוד האָט געזאָלט
בעקומען א פּאָסטען פון א רב אָדער א
קהלה-בעאַמטער בעדאַרפט בעקומען א
אנ'ערלויבניש פון דער מאַכט. אין לעצ-
טען נומער פון דער אמטליכער צײַטונג
פון דער בריטישער רעגירונג איז פער-
עפענטליכט געוואָרען א פעראָרדנונג,
לויט וועלכער די אלטע פאַרשריפטען
זענען בטל געוואָרען און פון איצט אָן
וועט מען נאָר דאַרפען מעלדען די מאַכט
וועגען דעם פערנעמען פון אזא פּאָסטען
דורך אנ'אויסלענדער און די מאַכט וועט
נישט מאַכען קײן שום שטערונגען.

וואָראָנאָוו און זײַנע מאַלפּעס.

אַנ'אמעריקאַנער מיליאָנער האָט פאַר
זײַ אויסגעבויט א פּרעכטיגע ווילע.
דער בעריהמטער דאָקטאָר וואָראָנאָוו,
וואָס פערנעהמט זיך מיט „פערייונגערן“
מענשען דורך בלוט פון מאַלפּעס, האָט
נישט לאַנג געקויפט א גרויסע ווילע אויף
דער ריוויערא. אַהין האָט מען שוין
איבערגעפיהרט פון פּאַריז די ביכער און
די מאַלפּעס און אין גיכען וועט אלץ
זײַן גרייט און וואָראָנאָוו וועט אָנהויבען
אויפנעהמען זײַנע פּאַציענטען. די ווילע,
וועלכע עס האָט אויסגעבויט פאַר זיך
א רײַכער אמעריקאַנער, איז אַרומגערינ-
גלט דורך א פּראַכטפולען גאָרטען מיט
א שעהנער אויסזיכט אויפ'ן ים און די
ווילע וועט ווערען דאָס „הויז פון פער-
יונגערונג“.
די מאַלפּעס וואוינען אין בעזונדערע
געבײַדען נישט ווײַט פון דער ווילע,
בײַטאָג פערברענגען זיי אויף פרײַער
לופט אין שטײַגען. בײַנאַכט פיהרט מען
זיי אוועק אין זײַערע „שלאָף-צימער“,
וואו עס ווערט שטענדיג געהאַלטען א
א טעמפּעראַטור פון 20 יאָהר.
פאָרלויפיג וואוינען דאָרט עטליכע
צעהנדליג מאַנדרילען, 2 שימפּאַנזען און
א קלײנער אָראַנגוטאַנג, וועלכער איז
אלט אײנאַנצען עטליכע חדשים.
קאָסט 15 טויזענד פראַנק. אויף די מאַ-
לפּעס גיט אכטונג א ספּעציאַליסט א ה-
לענדער ביוטעלט און זײַן פרוי. גאַ-
פריה גיט מען זיי גרויסע טעלער מ
הײַסען שאָקאָלאַד מיט מילך. דערנ
בעקומען זיי האָניג, ברויט, קוכען, ב
נאַנען און מײַערען.
ביז איצט זענען שוין דורך וואָראָנאָוו'
הענד דורכגעגאַנגען העכער 600 מאַלפּע
וועלכע זענען געבראַכט געוואָרען אל
קרבן פאַר דער פערייונגערונג פון מענ-
שען. פון די מאַלפּעס, וועלכע ווער
אָפּערירט נעמט דער דאָקטאָר ארוי
אלץ, וואָס ער האָט נויטיג און טראַג
עס איבער אין אָרגאַניזם פון מענשע
פאָרלויפיג זענען די מאַלפּעס לוסטיג
געניסען פון דער זון און פון שאָקאָלא
אין ווייסען זיכער נישט, וואָס זיי שטעה
פאָר. נאָר אײן מאַלפּע מיט'ן נאָמען
„נאָרא“ זיצט אין ווינקעל פון איהר
שטײַגעל א אומעטיגע און דערמאָהנט
מיט איהר אויסזעהן א קראַנקען דער-
שלאָגענעם מענשען; „נאָרא“ האָט מען
שוין מיט א צײַט צוריק אָפּערירט, ארויס-
גענומען פון איהר די געדערים, אָבער
זי לעבט ווײַטער.

אויסגעפּרובט די געטרײַשאַפט פון דער ווײַב.

ווילדער אויפטו פון א רוסישען פויער.

פון שטעטעל זאַמבין (מינסקער גו-
בערניע) שרײַבט מען דעם מינסקער
„אָקטיאַבר“:
דאָ ווערט איצט גע'משפּט דער פויער
איוואַן מאַראַסעוויטש, וועלכער ווערט
בעשולדיגט אין פאָלגענדעם:
לעצטען מאי איז מאַראַסעוויטש'עס
ווײַב פערגוואַלדיגט געוואָרען אין וואַלד
פון עטליכע פויערים פון זעלבען דאָרף.
די ליגאַנעס האָבען איהר געסטראַשעט,
אז אויב זי וועט דערצעהלען וועגען דעם
איהר מאַן, וועלען זיי איהר אומברענגע-
ען. מאַראַסעוויטש האָט זיך אָבער אינ-
גיכען דערוואוסט פון דער געשיכטע. קו-
מענדיג אהײם, האָט ער אָנגעהויבען
שלאָגען דאָס ווײַב. זי האָט מיט טרעה-
רען דערצעהלט, אז זי איז בעפאַלען גע-
וואָרען פון ליגאַנעס, נאָר ער האָט נים
געגלויבט, אז זײַן ווײַב איז פערגוואַלדיגט
געוואָרען: „די הונט זיך פרײַוויליג אָפּ-
געגעבען“, — האָט ער גע'טענה'ט און
ער האָט נים אויפגעהערט זי צו שלאָגען.
בײַנאַכט האָט ער אויסגעקלערט אזא
פּלאַן: אויב זי, די ווײַב זײַנע, איז נים
שולדיג, מאָ זאָל זי דערלעבען א הוילע,
ווי די מוטער האָט איהר געהאַט, דאָס
גאַנצע דאָרף. וואָס זי עס נים טון, איז א
סימן, אז זי איז שולדיג.
אויף מאָרגען אינדערפריה האָט מאַ-
ראַסעוויטש פאָרגעלעגט זײַן פּלאַן פאַר'ן
ווײַב און זי, מורא האָבענדיג פאַ'ן מאַן,
האָט געטאָן ווי ער האָט געהייסען. זי
האָט זיך אויסגעטאָן מוטער-נאַקעט און
זיך אויסגעלאָזט א נאַקעטע איבער'ן
דאָרף. דאָס גאַנצע לײַב איהרס איז גע-
ווען בעדעקט מיט בלויע שניאַקעס, און
אזוי האָט זי אַרומגעשפּאַצירט איבער'ן
דאָרף און דער מאַן איז איהר נאָכגעגאַ-
נגען און האָט [illegible] געשמייכעלט.
ווער ווייס מיט וואָס די גאַנצע געשיכ-
טע וואָלט זיך פערענדיגט, ווען נים דער
פרוי'ס ברודער, וועלכער האָט געכאַפּט א
פלאַטער, געלאָזט זיך לויפען נאָך מאַראַ-
סעוויטש'ן און דער שוועסטער אַוועקגע-
פיהרט אַהײם. אײנער פון די פויערים
האָט א צײַטונג,
ס'האָט זיך אָנגעהויבען אנ'אויספאָרשונג
און מ'האָט מאַראַסעוויטש'ן ארעסטירט.
אין געריכט האָט מאַראַסעוויטש זיך
נים אנערקענט פאַר שולדיג. ער האָט
גע'טענה'ט:
„קײנער דאַרף זיך נישט מישען אין
מײַנע פאַמיליען-ענינים. איך האָב זי נים
געצוואונגען. זי אליין האָט געוואָלט ווײַ-
זען, אז זי איז נישט שולדיג“.
כאַראַקטעריסטיש איז, וואָס די פרוי
אליין האָט אין געריכט פערטיידיגט איהר
מאַן, מורא האָבענדיג, פערשטעהט זיך,
אז ער זאָל איהר נים אומברענגען אהין
בײַ-רויס. די עדות האָבען אָבער דערצעהלט
דעם אמת, ווי אזוי די זאַך איז פאָרגע-
קומען און דאָס געריכט האָט מאַראַסע-
וויטש'ן פער'משפּט אויף צוויי יאָהר
טורמע.

לעאָן דרעה

שפּאַנענדער ראָמאַן פון גרויסשטעדטישען לעבען
ס. יושקעוויטש.
יודיש ספּעציעל פאַר'ן „לאָדזער טאָגעבלאַט“
— פון —
י. קורלאַנד.

(59-טע פאָרטזעצונג).

— דאָס איז געווען א פּראָצעס וועגן א באַנקראָט פון איסאַיעוס טײַ-
רמע, — האָט די מוטער געענטפערט. — אין יענעם יאָהר האָבען מיר אויך
חתונה-געהאַט.
— פולשטענדיג ריכטיג, — האָט מעלניקאָוו א צופרידענער בעשטעטיגט. —
אָבער ווי האָב איך געפיהרט דעם פּראָצעס, ליבער לעאָן? איך פערזיכער אײַך,
אז סײַ דער בעל-חוב, סײַ דער קרעדיטאָר האָבען זיך נישט געקענט ארויסקריגען
פון מײַנע הענד. איך דערצעהל דאָס אײַך אלס סעקרעט, ווי פאַר אנ'אײַגענעם
מענש, וועמען איך ווינש אל דאָס גוטס. אין פערלויף פון אײַן יאָהר האָב איך
פון דעם דאָזיגען פּראָצעס ארויסגעצויגען ביז צוואנציג טויזענד רובל.
— אָבער איהר זײַט דאָך עפּיס א געניע, — האָט לעאָן אויסגעשריגען, בע-
מיהענדיג צו פאַנגען מעלניקאָוו'ס האַנד, כדי זי פעסט א דריק צו טון — צוואנציג
טויזענד? אונגעהערט! און דאָס זאָל הײַסען, אז איך דאַרף זיך אויך בעמיהען צו
ווערען אנ'אדוואָקאַט? אזוי דאַרף איך אײַך פערשטעהן?
אין דער דאָזיגער מינוט האָט זיך די מוטער אויפגעהויבען און ליבליך רוי-
שענדיג מיט דער קלײד, איז זי ארויסגעשפּרונגען פון קאַבינעט. מעלניקאָוו, אויפ-
עפענענדיג פערוואונדערט דאָס מויל, האָט זי נאָכגעפאָלגט מיט די אויגען, און לעאָן
האָט זי נאָכגעקוקט פול מיט ליבע... דערויף האָט מעלניקאָוו זיך אומגעקעהרט און
פּלוצלונג שטיל שעפּטשענדיג געזאָגט:
— אײַגענטליך וואָלט דאָס געווען גאָר נישט שלעכט, ווען איהר זאָלט גע-
קענט קענען ווערען אנ'אדוואָקאַט, אָבער דאָס איז שוין א ביסעל שפּעטליך. פון דער
אנדערער זײַט, איז יעדע פּראָפעסיע גוט אין איהר אַרט. דער עיקר, ליבער לעאָן,
איז, מען זאָל זיך האַלטען אָן די געהעריגע כללים און פּרינציפּען. איך, למשל, —
האָט ער נאָך שטילער א מורמעל געטון, — וואָלט אײַך נישט געראַטען זיך האַל-
טען אין אײַערע האַנדלונגען אָן דעם פאָלגענדען כלל: „שטעל אונטער דעם צווײ-
טען א פיסעל אויף אזא אופן, אז ער זאָל פאַלען און זיך ברעכען האַלז און נאַקען“.
א, נײַן, א, נײַן! איך בעדאַרף מען אויסמײַדען, איהם אנצוכאַפּען בײַם גאַרגעל
מיט אזא כח, אז ער זאָל זיך דערווערגען. מעסיגער, מעסיגער, ליבער לעאָן! מע-
ניהם זיך אָנצואײַגנען די אײַגענשאַפטען פון א קאַץ... איך וויל אײַך נישט זאָגען,
אז מען בעדאַרף פולשטענדיג אויסלעדיגען זײַן קעשענע, אפילו, ווען מען האָט
דערצו די געלעגענהייט, און קײנמאָל זאָלט איהר אײַער מענש נישט דערפיהרען
דערצו, אז ער זאָל זײַן גרייט צו ווארפען זיך אויף אײַך מיט א מעסער אין האַנד.
דאָס אלץ מײַדט אויס, ליבער לעאָן. פּיעשטשעט, לאַשטשעט,
און בעדינט יענע מענשען, וועלכע וועלען אײַך זײַן נוצליך. איהר מוזט זאָרגען
געהעריגען זײַער פערהעלטניסמעסיגע גענויגטקײט, און ערשט דאַן וועט צו אײַך
דורך א קאַנאַל, צופליסען א הערשאַפטליכע וואוינונג, וואונדערבאַרע מיטאָגען,
בעסטע מלבושים א. ד. ג., א. ד. ג.
— מערקווירדיג, מערקווירדיג! — האָט לעאָן מיט ענטציקונג זיך אָבגערוי-
פען, פרעגענדיג זיך, צי ער זאָל נישט אָנהויבען אַפּלאָדירען.
— דערפאַר, ליבער לעאָן, קאָנט איהר שוין פערשטעהן, וואָס עס האָט מיך,
איך שטרײַך אונטער „וואָס“, דערהויבען אזוי הויך. ווײַטער, דער פּרינציפּ פון
פערזיכערונג געהט בײַ מיר דורך, ווי א רויט שנירעלע, דורכ'ן גאַנצען לעבען, און
איך וואָלט דרײַסט געקענט אויסרופען צו אלע מײַנע גוטע פרײַנד: „אָט וואו ס'איז
די רעטונג!“ אלץ, וואָס איהר זעהט בײַ מיר, און אלץ, וואָס איך האָב זיך אײַנ-
געשאַפט, און אלץ, וואָס איז פאַרהאַן לעבעדיגעס אין דעם הויז, איז פערזיכערט.
מיר שרעקען זיך נישט פאַר קײן שוואַרצען טאָג, און נישט פאַ'ן טויט. וועל איך
שטאַרבען, — וועט די מוטער בעקומען פופציג טויזענד רובל פון דער פערזיכע-
רונגס-געזעלשאַפט...
— א, רעדט נישט וועגען דײַן טויט, האָט דערשראָקען אויסגערופען די מוטער,
ערשײַנענדיג אין צימער; אין האַנד האָט זי בעהאַלטען א נישט-גרויסען בוקעט פון
רויזען, — אין גאָט'ס ווילען!
— רעדט נישט וועגען דעם, — האָט לעאָן געבעטען, — עס וואַרפט מיך
אין פיבער בײַ דעם אײַן געדאַנק וועגען עפּיס עהנליכעס.
— ליבינקע מײַנע, — האָט מעלניקאָוו געזאָגט געריהרט. — ווי אזוי
איז מיר אײַער בעזאָרגליכקײט וועגען מיר! איך האָב בלויז געבראַכט א בײַשפּיל,
אין דער ווירקליכקײט וועל איך נאָך לאַנג לעבען, נישט ווייניגער ווי זיבעציג יאָהר,
און איצט בין איך אלט קוים דרײַ און פערציג.
— אָבער זיבעציג איז אויך ווייניג, — האָט די מוטער אומעטיג ארויסגע-
מורמעלט, אונטערטראָגענדיג דעם בוקעט צום געזיכט און צערטליך אײַנאָטעמענדיג
זײַן אראָמאַט. — איך וויל, אז דו זאָלסט לעבען... אכציג יאָהר.
— קינד מײַנס, — האָט ער געענטפערט, — וואָס וועל איך אָנהויבען טון,
ווען איך וועל אלט ווערען אכציג יאָהר? איך וועל אלע איבערלעבען...
— נײַן, נײַן! — האָט די מוטער אויסגעשריגען. — אויך דאָס וויל איך נישט.
אמבעסטען וואָלט געווען, אז דו זאָלסט שטאַרבען אין א מינוט ארום נאָך מײַן
טויט, — האָט זי צוגעגעבען, פּיעשטשענדיג איהר האַלז מיט'ן בוקעט.
— איך וועל פאַר קײן פאַל דערויף נישט אײַנשטימען, — האָט מעלניקאָוו
ארויסגערעדט אנ'אויפגערעגטער. — דו מוזט אויס ליבע צו מיר, איך שטרײַך
אונטער „דו“, שטאַרבען אין א מינוט ארום נאָך מײַן טויט.
— נײַן, ענטשולדיג! איך קען נישט! — דער בוקעט איז פערוואַנדעלט גע-
וואָרען בײַ איהרע ליפּען: — דו פערשאַפסט מיר פערדרוס!
— אָבער ענטשולדיגט, — האָט לעאָן זיך אַרײַנגעמישט. — צוואָס זאָלט איהר
אײַגענטליך רעדען וועגען אזעלכע שרעקליכע זאַכען, ווען ארום אײַך איז אזוי גוט.
איהר זײַט יונג, שטאַרק. צו וואָס קוועהלט איהר זיך?
— און טאַקי אזוי, צו וואָס, מוטער, האָבען מיר גענומען רעדען
טויט? — האָט מעלניקאָוו ערשטוינט געפרעגט.
— דאָס האָסטו אָנגעהויבען, —
— דאַכט זיך, דו,
— איך
שלום

לאדזשער כראניק.

געוועהלט דאס פרעזידיום פון ליטעראטען- און זשורנאליסטען-פעראיין אין לאדז.

(:) נעכטען איז פארגעקומען די קאנסטיטואירענדע זיצונג פון דער נײַ-געוועהלטער פערוואלטונג פון יודישען ליטעראטען- און זשורנאליסטען-פעראיין אין לאדז.

אין פרעזידיום זענען אריין די ה"ה: רעד. י. אונגער (פרעזעס), רעד. ל. פוקס (געהילף), רעד. ישראל קאהאן (עהרען-סעקרעטער) און יצחק קאצענעלסאן (עהרען-קאסיר). גלייכצייטיג איז בעשלאסען געווארען אלס סעקרעטער און קאסיר צו אנגאזשירען א בעצאהלטען בעאמטען.

אויף דער זעלבער זיצונג זענען אויך ערלעדיגט געווארען א גאנצע רייה לויפענדע פראגען.

פעסער וועגען פרייז פון שטעמפעל-אפצאהל

דער וואיעוואדזשאפטס-אמט אין לאדז האט בעקומען א פערארדנונג פון אינער-מיניסטעריום, אז פון פעסער דארף מען נישט נעמען קיין שטעמפעל-אפצאהל.

פארוואס פערשפעטיגען זיך די צוגען?

(א) די באהן-מאכט מעלדעט, אז די אומצייטיגע סיבה דערפון, וואס די ציגען פערשפעטיגען זיך, זענען די שלעכטע וועטערן: די שנייען און די ווינטען, וואס האבען אפט די בעוועגונג.

די לאגע אויפ'ן לאדזשער מאנופאקטור-מארק.

דער טרויעריגער סך הכל פון פערגאנגענעם יאהר און די אויסזיכטען אויף דער נאהענטסטער צוקונפט.

מיט א שווער הארץ געהט ארײַן אין נײַעם קאלענדאר-יאהר די ברייטע מאסע פון יודישען סוחר'שום.

אויב די האנדעלס-וועלט בכלל האט דאס לעצטע יאהר דורכגעמאכט שווערע נסיונות, האט די מאנופאקטור-וועלט בפרט איבערלעבט ענטוישונגען, וואס זענען פון צייט צו צייט איבערגעגאנגען אין רעאלע אפט געפעהרליכע קריזיסען.

ס'איז נישט לייכט געווען ביי אונז אין פוילען דאס לעצטע יאהר צו פיהרען מסחרים די ערשטע העלפט ביי דער אונזיכערער פאליטישער און פינאנציעלער שטימונג און די צווייטע העלפט, ווען עס האט זיך פלוצלינג א וואקל געגעבען דער פרייז פון בוימוואל אויפ'ן וועלט-מארק. דער לעצטער מאמענט האט געהאט א בעזונדערס שטארקע ווירקונג אין אונזער סוחר'ישער וועלט, וועלכע האט געליטען גרויסע היזקות.

דער מאנגעל אין עקספארט, דער שוואכער ווינטער, די פערטייערונג פון לעבענס-מיטעל, וואס פערשלינגען די פערדינסטען פון דער גרעסטער מעהרהייט פון דער ארבייטער-בעפעלקערונג האבען פעראורזאכט, אז דער פדיון איז געווען פראפארציאנעל צו דער קאלאסאלער סחורות-פראדוקציע פון לאדזשער טעקסטיל-צענטער — לאין ערך א קלייגער.

די קאנקורענץ צווישען די סוחרים איז דעריבער זעהר אינטענסיוו געוואקסען און די פערדינסטען להיפך אונגעהיער געפאלען — ביז זיי זענען ביים היינטיגען טאג אזוי מיקראסקאפיש — אז דער גאנצער האנדעל-וואנדעל אין דער מאנופאקטור-בראנזשע איז דערביי'הרט געווארען צום אבסורד.

דאס פיהלען שוין כמעט אלע סוחר'ישע ארגאניזאציעס, וועלכע האבען צום סוף פון פערגאנגענעם יאהר אנגעהויבען זוכען קינסטליכע מיטלען, ווי אזוי ארום זיך צוראטעווען.

זעהר שטארק האט דאס יודישע סוחרטום געפיהלט אין 1926-טען יאהר דעם דרוק פון דער שטייער-שרויף בעזונדערס געפעהרליך פאר דעם סוחר איז געווען דער גרויסער אומזאץ-שטייער, וואס איז להלוטין נישט צוגעפאסט צו די היינטיגע פערהעלטענישען און פערדינסטען אין דער מאנופאקטור-בראנזשע און וואס איז אן איבערבלייבעניש פון די „גאלדענע" אינפלאציע צייטען.

אט מיט דעם רעשטעל סוחרישע צרות אין פערגאנגענעם יאהר אין זכרון טרעטען מיר ארויף אויף דער שוועל פון נייעם יאהר מיט דער האפנונג אויף בעסערע צייטען.

* * *

ס'איז נישט איצט די צייט פון געשעפטען און טראנזאקציעס וואס זאלען כאראקטעריזירען די האנדעלס-לאגע. אויב מען וויל בעצייכנען דעם איצטיגען מצב אין מסחר איז עס די עפווארטענדע האנדלונג.

קיינער מאכט נישט קיין דעצידירטענע שריט: מ'וויל זעהען וואס עס וועט ברענגען מיט זיך דער היינטיגער חודש.

ווי עס געבען איבער די רייזענדער אויף דער פוילישער פראווינץ גרייטען זיך די נאהענטסטע פאר וואכען קומען קיין לאדז די גרעסערע סוחרים פון גאליציען, פויזען און די קרעסען. זיי האבען פאר די חנגאות אפגעלייגט א ביסעל פאר זייערע סעזאן-ארטיקלען. און זיי דארפען זיך איצט אנגרייטען מיט אבימעל סחורה צו דעם אנרוקענדען פריהלינגס-סעזאן.

דערווייל קומען שוין פאר אין די קרייזען פון די גרויסע לאדזשער מאנופאקטור-הורטאוניקעס גרויסע איבערגרופירונגען, וואס זענען די איינענטליכע פארבערייטונגען פאר דעם נאהענסטען סעזאן. אזוי, למשל, האט די בעקאנטע לאדזשער הורטאווניע „טיננגאן" געשלאסען אן אפמאך מיט דער אקצ. געז. ראזענבלאט וועגען דער אויסשליסליכען פערקויף פון איהרע אויסארבייטונגען זעלבסטשטענדיג, אז דער ערווארטעטער אנפאהר פון פראווינץ סוחרים באלד נאך נייאהר איז פולל ארויסצורופען אלעבהאפטע בעוועגונג אין ברייטערע קרייזען פון אונזער סוחרטום, וואס וועט ערשט דעמאלס וויסען אויף וואס פאר א וועלט ס'געפינט זיך.

נ. סיל-סקי.

אויטאמאטישע אנצינדען גאז-לאמטערנעם.

(ד) די נאצאוניגע וועט אין דער נאהנטסטער צייט איינפיהרען אין דער שטאט אויטאמאטישע אנצינדען די גאז-לאמטערנעם.

פינאנץ-שטראף-אפטיילונג ביים קרייז-געריכט.

(ד) פון ניי-יאהר אן וועט ביים קרייז-געריכט אין לאדז געעפענט ווערען א שטראף-פינאנץ-אפטיילונג, וואס וועט זיך פערנעמען מיט פראצעסען פאר שטייער-איבערטרעטונגען.

אין 26 טעג ארום

קומט פאר דער גרויסער מאסקען-באל פון דער יודישער פרעסע.

די צוגרייטונגען צום גרויסען יודישען פרעסע-מאסקען-באל, וועלכער וועט פארקומען דעם 29. יאנואר 1927, זענען אין פולען גאנג.

אל קאמיסיעס: פון באר, דעקאראציע, בופעט און ארטיסטישע אטראקציעס, האלטען כסדר אם זיצונגען און ארבייטען אינטענסיוו.

גאנץ בעזונדערס ווערען אנגעשטרענגט אלע כחות, אז די זאלען גופא, און וועלכע דער מאסקען-באל וועט פארקומען, זאלען האבען דעם געהעריגען ארטיסטישען אויספוהן. צו דעם צוועק ווערען שוין צוגעגרייט ספעציעלע דעקאראציעס און עפעקטען. די ווענד וועלען זיין בעהאנגען מיט בילדער און קאריקאטורען פון אלע פאפולערע פערזענליכקייטען פון לאדז, געצייכענט פון די בעסטע יודישע מאלער און קאריקאטוריסטען.

די עלעקטרישע עפעקטען ווערען אויסגעארדענט דורך א קאמיסיע פון פאכמענער-אינזשינערען.

אלץ קלאפט שוין מיט דער גאנצער פארע.

מיט איין ווארט: דאס יודישע לאדז וועט האבען אן אמת'ען פאלקס-באל, א פערגווילונג פאר אלע, אלע, אלע.

פראצעס וועגען וואלאריזאציע פון פאר'מלחמה'דיגע וועקסלען.

(:) דער סוחר מאנדעל פון לאדז איז ארויסגעטרעטען געגען מאיר פאגעל פון זגיערזש וועגען איבערגעבען 2 וועקסלען פון פאר דער מלחמה צו 500 רובל אויף 100%, אדער 22.660 זל., מאטיווירענדיג די תביעה מיט דעם, וואס פאגעל איז אין דער צייט פון דער מלחמה רייך געווארען און געקויפט זיך א פאבריק אין זגיערזש.

דאס קרייז-געריכט אין לאדז האט מאנדעל'ס תביעה דערווייטערט און וואלאריזירט דעם וועקסעל אויף 10 פראצענט, אדער אויף 266 זלאטים.

מאנדעל האט אפעלירט און אפעלאציע-געריכט אין ווארשא. פאגעל'ן האט פערטיידיגט אדוו. היפאליט גרינוואסער, אנגעוויזענדיג, אז האנדעלס-וועקסלען ווערען שטענדיג וואלאריזירט אויף 10 פראצ', און דאס, וואס פאגעל איז אין דער צייט פון קריג רייך געווארען, קאן נישט זיין קיין סיבה פון א העכערער וואלאריזאציע.

דאס אפעלאציע-געריכט האט מסכים געווען מיט די אויספירונגען פון פערטיידיגער און בעשטעטיגט די וואלאריזאציע אויף 10 פראצענט.

קראנקען-קאסע בויט אויף 2 ריזיגע הייל-אנשטאלטען.

(ד) די פערוואלטונג פון דער קראנקען-קאסע ארבייט איצט אויס א פרעלימינאר-בודזשעט פאר'ן יאהר 1927. אין דאזיגען בודזשעט איז פארויסגעזעהען א סומע פון 5 מיליאן זל. אויף בויען צוויי פרעכטיגע הייל-אנשטאלטען אין לאדז און אין באלוט. די דאזיגע הייל-אנשטאלטען וועלען געבויט ווערען לויט די נייסטע ערפינדונגען פון דער מעדיצין און אין זיי וועט מען קאנען אויפנעמען 2 טויזענד קראנקע מענליך. דאס בויען די נייע לעטשניצעס וועט זיך אנהויבען אין פריהלינג.

—0—

גנבות איז דער סילוועסטער-נאכט.

די לאדזשער גנבים האבען אויסגענוצט דעם סילוועסטער אויסצולעריגען עטליכע וואוינונגען און צו פערזעהען זיך מיט קליידער.

ווען האבען זיי צוגע'גנב'עט אין דער וואוינונג פון וואלענטי שעוטשינסקי, סענאטארסקא 7, און ביי זאנטאג רלוגאלענדזסקי, פאלאדניאווא 20. גאלאנטעריע-זאכען זענען צוגעגנבעט געווארען ביי יוליאן שטיינערט אין דער ווערט פון 800 זלאטים. אין פוטער-געשעפט פון זייגעלבערג, פעטריקאווער 5, זענען גע-גנב'עט געווארען 2 פוטערס. ביי שלמה ווישעגראדסקי האבען גנבים צוגע'גנב'עט איינינע שעלטעלען שפראטען.

ערמארדעט א 75-יעהריגען זקן

אין אנ'אנשטאלט פאר פאראליטיקער.

(א) נעכטען האט איינע פון די שוועסטערן פון אנשטאלט פאר פאראליטיקער און עפילעפטיקער מיטגעטיילט דער פאליציי, אז אויף א געהיימניספולען אופן איז ערמארדעט געווארען דער 75-יעהריגער זקן אלעקסאנדער סמושקעוויטש, א געוועזענער פאבריקאנט.

סמושקעוויטש, אמאל א רייכער מענש, האט פערלוירענדיג דאס פערמעגען, געמוזט אנקומען צו כלל-טובה, וועלכע האבען איהם פערגעלענט אויסצוהאלטען צו ווערען אין דער אנשטאלט פאר פאראליטיקער.

דער אלטער האט אבער נישט געוואלט אויסגעהאלטען ווערען דורך דער שטאט און ארויסצוטרעטען זיך אין דעם אנשטאלט, האט ער זיך פערשלאגען א פאבריקעל פון קינסטליכע בלומען און ער האט גאנץ גוט פערדינט.

ווען פריטאג אין אווענד איז סמושקעוויטש נישט געקומען שלאפען אין די צימער פון זיין וואוינונג איז געזוכט געווארען, האבען די בערינגטע געמיינט, אז דער אלטער איז אוועק צו קרובים אויף בעזוך. אז דער אלטער איז שבת אויך נישט געקומען, האבען די שוועסטערן גערופען א שלאסער און די טיר איז אויפגעעפענט געווארען. פאר די אויגען פון די אריינגעקומענע אין דער וואוינונג האט זיך דאן פארגעשטעלט א שרעקליך בילד.

ניקראבען אויוועק איז דער זקן מיט'ן פנים צו דער ערד געלעגען אויף דער פאדלאגע א טויטער. די צייכענס פון בלוט אויפ'ן קאפ פון הונמטען האבען געוויזען, אז דער אלטער איז ערמארדעט געווארען.

די פאליציי פיהרט וועגען געהיימניספולען מארד א שטרענגע אויספארשונג, בעמיהענדיג זיך פעסטצושטעלען די סבות פון מארד און צו קומען אויף דער שפור פון מערדער.

דעם 11-טען יאנואר ווערט זיך אין בערלין אנהויבען דער פראצעס

פון די ברידער בארמאט פון לאדז.

דער גרויסער פראצעס געגען די ברידער בארמאט, וועלכע שטאמען פון לאדז, וועט זיך אנהויבען אין בערלינער קרייז-געריכט דעם 11. יאנואר.

אויף דער בעשולדיגטען-באנק וועלען זיצען 14 פערזאנען. די בעשולדיגטע וועלען פערטיידיגען 20 אדוואקאטען.

דער פראצעס וועט דויערן א גאנצע וואכען.

געגען דער אונערליכער קאנקורענץ

ביים האנדעל מיט הייזער.

(ד) נעכטען איז פארגעקומען אן אלגעמיינע פערזאמלונג פון אינהאבער פון קאנצעסיאנירטע פערמיטלונגס-ביוראס ביים פערקויפען און קויפען געבוידעס. אויף דער פערזאמלונג איז אונגערעדט געווארען די פראגע פון דער אונערליכער קאנקורענץ, וואס האט זיך לעצטענס געשאפען ביים פערקויפען הייזער. עס איז בעשלאסען געווארען צו ווענדען זיך צו דער מאגיסטראט, ער זאל נישט דערלאזען צו קיין אונערליכער קאנקורענץ ביים האנדעל מיט הייזער.

סכסוך צווישען די סטרוזשעס און די ווירטסלייט.

(!) דער פעראיין פון די סטרוזשעס האט זיך געווענדעט צום ארבייטס-אינספעקטאר וועגען ענדערן דעם ביז-אהעריגען אפמאך צווישען די סטרוזשעס און די ווירטסלייט אין דעם זין, אז די שכירות פאר די ערשטע זאל געהעכערט ווערען.

צוליב דעם, וואס די ווירטסלייט האבען די פאדערונג נישט געוואלט נאכגעבען, וועט די ערשטע טעג יאנואר פארקומען א זיצונג פון דער שידס-קאמיסיע.

וועגען מיליטער-דינסטפאר „פרעמדע"

(§) די מיליטער-מאכט אין לאדז האט בעקומען א מיטטיילונג פון אינערן-מיניסטעריום, אז דער ארטיקעל 7 און 79 פון געזעץ וועגען אלגעמיינע מיליטער-דינסט איז נוגע אויך די מאנסביילען, וועלכע האבען פערלוירען די פוילישע בירגערשאפט, צוליב דעם וואס זיי זענען אנטלאפען נאך אויסלאנד, וועלענדיג אויסמיידען די מיליטער-דינסט.

אויב די דערמאנטע פערזאנען קומען צוריק נאך פוילען, מוזען זיי ווערען איינגעצויגען אין די מיליטער-רייהען, אויב זיי האבען נישט אנגענומען קיין אנדערע בירגערשאפט. דאס, וואס די דאזיגע מאנסביילען דינען, זיי נישט צוריק די פוילישע בירגערשאפט.

בלוטיגער סוף פון א מאסקען-באל-הוליאנקע.

(§) צווישען עאוגעניוש קאהן פון אנדזשייא 18 און זיין חבר שמואל ווילבערשטיין איז אויסגעבראכען א מחלוקת צוריקקעהרענדיג פון מאסקען-באל אין פילהארמאניע. קאהן האט ארויסגעכאפט א שערעל און עס ארייננעשטאכען זיין חבר אין ברוסט. ווילבערשטיין האט אנגעהויבען צו שרייען, אויף וואס עס זענען אנגעקומען 2 פאליציאנטען, וועלכע האבען קאהנ'ען ארעסטירט.

דעם פערוואונדעטען האט ערטיילט הילף א פריוואטער דאקטאר.

ווידער א טראגי-קאמישע געשיכטע פון דער סילוועסטער נאכט.

א מאן, וועלכער פערלאנגט א גט דערפאר, ווייל זיין איינגענע פרוי האט זיך געלאזט פון איהם פערפיהרען.

סילוועסטער — עס טוט זיך אויף טיש און אויף בענק. יודישע וועלכער זענען פערנומען מיט דער דאגה, ווי אזוי פאר-ערט מען סילוועסטער, וואו פערברענגט מען די נאכט, ווען דאס אלטע יאהר געזעגענט זיך און אויף דער שוועל שטעהט דאס נייע יאהר. מען פערגעסט אלע זארגען. מען פערגעסט, אז עס זענען פאראן גרעסערע דאגות, ווי די זארג צו פייערן סילוועסטער.

וואלט איינער אנגעקומען קיין לאדז אין דער סילוועסטער-נאכט פון ערגיץ א פרעמדער מדינה, וואו מען הויבט נישט אן צו וויסען פון דער קריסטליכער צייט-רעכענונג און פון דעם, אז סילוועסטער-פייערט מען מיט גרויסע, מעגיץ און „באלינקעס", וואלט ער, מאכענדיג א בעזוך אין די פערשיעדענע פערגוויגונגס-ערטער, טאנץ-זאלען, מאסקאראדען און „בינקעס", און אנקוקענדיג די געסט מיט די יודישע נעזער און זייערע טיפיש-יודישע העוויות, געשטוינט פון ענגען מיט פערוואונדערונג:

— וואס פאר א יום-טוב איז היינט?

— סילוועסטער! — וואלט מען איהם געענטפערט פון אלע זייטען.

דער גאסט וואלט אבער פון ענטפער נאך מעהר געקוועטשט מיט די פלייצעס:

— איך האב קיינמאל נישט געהערט, אז עס איז פאראן א יודישער יום-טוב מיט'ן נאמען סילוועסטער!

יא, רבותי, אין לאדז איז דער סילוועסטער א יודישער יום-טוב. אין די קאפע-זאלען און דער שטאט, וואו עס וואוינען על פי רוב קריסטען, האט מען דעם סילוועסטער ווענינ-וואס אנגעזעהען.

מען קאן דרייסט זאגען, אז אויף די „סילוועסטער-באלען" און „פילהארמאניע"-זאל, מאלע מאלינאווא א.א. האט כמעט קיים אויף א הלוגה געקאנט געפינען א קריסט.

די סילוועסטער-נאכט האט נים בלויז בעהערשט לאדז. זי איז ווי אנ'עפידעמיע, להבדיל, אויך אריינגעדרונגען אין די פראווינץ-שטעט און ווי דער שטייגער איז פערשאנדאלט נישט אהן סקאנדאל.

זיצט זיך אזוי אין שטעטעל אזארקאוו דאס פאר-פאלק ע—ר און זי—א משונה פון לעזעריג-געהן. קיין קינדער זענען נישט-טא. וועגען פרנסה דארף מען נים זארגען, ווייל די געשעפטען געהען אליין פון זיך. ע—ר פערמאגט א פאבריקעל און אוזארקאוו אויף אלע יודען געוואגט.

איז אבער דער ה' ע—ר א יונג, וואס פאר דער חתונה איז ער געווען איינער פון די גרעסטע לעב-יונגלעך. א מענש, וואס האט זיך געקלייבט מיט געשמאק און לויט דער מארע און אגנמטער די אויגען האט ער געהאט דעם נאמען פון א שפיקעל דאן זשואן.

נאך דער חתונה איז ער געווארען א ליימישער בעל-הבית, איבערגעגעבען מיט זיינע אלטע ליבשאם, זיך אנגעהויבען פיהרען סטאטעטע און ערנסט, געגעבען צדקה און אפילו אויסגעהאלטען געווארען אלס פערוואלטונגס-מיטגליד און עטליכע חולים-פערייניגען פון שטעטעל. דאס פאבריקעל זיינס געהט גוט, סוחרים קומען און קיין זארגען זענען נישטא. קיין קינדער האט דאס פאר-פאלק נישט געהאט און דאס האט דעם מאן א ביסעל פערשאפט אומרוהיגע מינוטען. אבער אונטער צום הארצען האט ער זיך דאס אויך נים גענומען. פערדריסליכקייטען האט ער פערלוירען א ביסעל דעם רייץ צו זיין פרוי און אויפגעהערט זיך שטארק צו פעראינטערעסירען מיט איהר.

א פאר טעג פאר'ן ערשטען יאנואר 1927, גיט זיך ע—ר א דערמאן, אז עס קומט אן סילוועסטער, ווען ער האט בחור'מוז נישט איינמאל איבערגעלעבט א גוטע מינוט. און ע—ר'ן ווערט זיך אויף מיט איינמאל דאס אלטע בלוט און א זיסער שמייכעל צוגיסט זיך אויף זיין פנים און א קרעכ'ץ רייסט זיך ארויס פון זיין מויל:

— ער, געוועזען א צייט!

עס געדויערט נישט לאנג, בעשליסט ע—ר נאך איינמאל און לעבען א הוליע צו טון אין דערנאך, דערפאר זאל זיך ווייטער ציהען דאס גרויע, נודנע לעבען אין שטעטעל אזארקאוו!

און באלד: זאגט ער ארײַן צו דער פרוי און מעלדט איהר מיט, אז ער מוז אין א וויכטיגער געשעפטליכער אנגעלעגענהייט אוועקפאהרען קיין ביאליסטאק.

אבער געפאהרען איז ער קיין לאדז. זיך פריין אנגעטאן, איינגעפודרעוועט זיך און אין דער נאכט פון סילוועסטער געפאהרען אויף אנ'אויטאמאביל אויפ'ן מאסקען-באל אין פילהארמאניע-זאל, מיט א מאסקע אויפ'ן פנים.

ווען ע—ר איז אוועקגעפאהרען פון אזארקאוו, איז די פרוי ע—ר, א פרוי א שעהנע, מיט אנ'אינטערעסאנטען פנים, געבליבען אליין. פון לאנגווייליגקייט האט זי נישט געוואוסט וואס צו טון און געזאגט:

— אומעטיג אין שטעטעל אזארקאוו!

נאר א קורצען ישוב הדעת האט זי בעשלאסען צו פאהרען קיין לאדז אויפ'ן מאסקען-באל אין „פילהארמאניע"-זאל.

זי האט זיך אנגעטאן ווי א יונגע סטודענטקע און אוועק אין פילהארמאניע-זאל, פערשטעלט זיך אנגעטאן אין א מאסקע.

נישט קוקענדיג דערויף, וואס זי האט זיך אזוי געשיקט פערקליידעט, האט זי דער מאן דאך דערקענט.

און אנהויב איז איהם פינצטער געווארען פאר די אויגען. ער האט מורא געהאט, אז זי וועט איהם אויך דערקענען. אבער שפעטער איז ער געווארען בעסער פערשטעלט, און ער האט זיך ענטשלאסען אויף א פלאן צו „פערפיהרען" זיין פרוי.

ער האט זיך דערמאנט אן אלע מיטלען פון דער יוגענד-צייט, וועלכע ער האט מיט ערפאלג אנגעווענדעט צו ברעכען די הערצער פון די פרויען, אויסגעצויגען די גלידער, ער זאל אויסקוקען יונגער און שלאנקער, פערענדערט די שטימע און מיט א זיס שמייכעלע אויף די געפארבטע ליפען איינגעלאדען זיין פרוי צום טאנץ.

אין נאכ'ן טאנץ איז נעגאנגען א כדרה שאמפאניער. די דאמע און דער העלד האבען אזוי פיל געטרונקען, ביז זיי זענען געווארען שכור. דאן האט ער זי איינגעלאדען צו פערפאהרען ערגיץ אין א האטעל אין לאדז. די דאמע איז געווען אויף „יענער וועלט" און זי איז איינגענאנגען צו פערברענגען מיט איהר פארטנער — „טעט א טעט", ד. ה. „אויף 4 אויגען"...

„איך וועל דיך שפעטער אנלערנען פאר דיין לייכטזיניגקייט" — האט זיך דער מאן געטראכט און זיין פרוי ארויסגעפיהרט אונטער'ן ארעם אויף דער גאס און מיט אנ'אויטאמאביל פערפאהרען אין א געוויסען האטעל...

און דארט, אין איינזאמען האטעל-צימער איז געשעהען די „טראגעדיע". אין האטעל האבען ביידע נישט געוואלט אויסטאן די מאסקעס און זיי האבען זיך געליבט אין די מאסקעס. ערשט צומארגענס און דער פרוי האט ה' ע—ר אראגעריסען די מאסקע און אויסגעשריען:

— זעהסט ווער איך בין!...

די פרוי איז געפאלען און חלשות.

דער משוגאס פון דער מעשה איז דאס, וואס דער מאן בעמיהט זיך היינט צו געבען א גט זיין פרוי דערפאר, ווייל זיין פרוי האט זיך געלאזט פון איהם פערפיהרען.

די פייערליכע פערזאמלונג לכבוד גענעראל דידס.

דער בעזוך פון גענעראל סיר ווינד-האם דידס האט אויך אין אונזער שטאט ארויסגערופען א שטארקען אינטערעס אין אלע קרייזען פון דער בעפעלקערונג, וואס ווען האבען די געלעגענהייטען צו הערען די מיינונג פון איינעם פון די אנגעזעהענסטע ענגלענדער, נישט קיין יוד, וועגען דעם ציוניסטישען געדאנק אין דער בריטישער פאליטיק אין ארץ-ישראל.

גענעראל דידס איז גענוי בעקאנט מיט אלע פראבלעמען פון ציוניזם און רעם אויפבוי פון א"י און אלס געוועזענער לייטפער פון דער ענגלישער פא-ליטיק אין ארץ-ישראל האט ער די פעג-ליכקייט גענוי אויפצוקלערען און פרע-ציזירען די שטעלונג פון גרויס-בריטאנ-יען צום אויפבוי פון דער יודישער נא-ציאנאלער היים.

סיר ווינדהאם דידס וועט האלטען זיין פארלעזונג אויף דער פייערליכער פערזאמלונג, וואס ווערט איינגעאָרדנעט לכבוד איהם מיטוואך, ד. 5/1 אין סקא-לא-טעאטער, 8.30 אין אווענד. די רעדע וועט געהאלטען ווערען אין ענגליש און וועט גלייך איבערגעזעצט ווערען.

פייערונג פון א זילבערנער חתונה
אין קינדער-אינטערנאט אין העלענובעק.

(:) געקומען איז אין יתומים-אינטער-נאט אין פערמע „העלענובעק" געפייערט געווארען די זילבערנע חתונה פון'ם פער-וואלטונגס-מיטגליד פון דער דאזיגער אנשטאלט ה' מנחם און זיין פרוי חנה גע-שאווסקי.

ביי שעהן-געדעקטע טישען האבען זיך די צוזאמענגעקליבענע פריינד און בע-קאנטע פון בעל-היובל משמח געווען ביז שפעט און אווענד.

די קינדער האבען דעם בעל-היובל בעגרוסט אין יודיש, העברעאיש און פויליש און האבען די געסט צוגעטראגען שעהנע מתנות.

אין ווארימע ווערטער האבען דעם בעל היובל און זיין פרוי בעגרוסט און נאמען פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע און אין זייער אייגענעם נאמען גוטערמאן, ד"ר מארגע, לומאן, לאנדוי און שמואל לעוו.

בעת דער פייערונג האבען די געסט מנדב געווען גרעסערע סומען לטובת דעם אינטערנאט און ביי א געהויבענער שטי-מונג איז זיך דער עולם פונאנדערגעגאנ-גען מיט די בעסטע איינדרוקען פון דער חארציגער פייערונג.

נייער פאהרפלאן פון 1 אקטאבער

פאבריקס-באהן.

עס קומען אן די צוגען:

פון קאלושעק (לאקאלער צוג)	1.00
„ קאלושעק—סאסנאוויץ	4.18
„ קאלושעק—סאסנאוויץ	7.28
„ טשענסטאכאו	9.40
„ סקארזשיסק און ווארשא	10.25
„ סקארזשיסק	13.26
„ סאסנאוויץ און טשענסטאכאו	14.50
„ ווארשא	16.80
„ טארנאברזשעג	20.01
„ קאלושעק—טשענסט. און קראקא (שנעל-צוג)	20.25
„ קאלושעק—ווארשא	21.30
„ ווארשא (שנעל-צוג) (פון קאל.)	22.17

צוגען, וואס געהען אפ:

קיין קאלושעק (פערבינדונג מיט ווארשא, סקאזש. טארנאבזש.)	1.40
קיין קאלושעק	7.00
„ ווארשא (שנעל-צוג, דירעקט און קראקא	7.50
„ טארנאבזשעג	9.05
„ קאלושעק (פערב. מיט ווארשא)	11.50
„ קאלושעק (פערב. מיט ווארשא)	13.25
„ קאלושעק	14.55
„ קאלושעק (פערב. מיט טשענ-סטאכאו, קראקא און קריניצע	15.50
„ טשענסטאכאו	16.40
„ ווארשא	19.30
„ סקארזשיסק	19.41
„ קאלושעק און וויען	20.20
„ קאלושעק (פערב. מיט ווארשא, טשענסטאכאו און קראקא)	22.58

קאלישער וואקזאל

עס קומען אן:

פון ווארשא	1.49
„ סעמפנא (דורך לעשנא)	3.05
„ קראקא	.30 6

פון פויזען (שנעל-צוג)	6.34
„ לאוויטש	8.15
„ דאנציג	8.45
„ פויזען (דורך קוטנא)	8.55
„ אסטראוו	8.50
„ לעמבערג	10.17
„ ווארשא (שנעל-צוג)	11.59
„ ווארשא	21.45
„ פויזען (דורך קוטנא)	13.11
„ פויזען (דורך קאליש)	13.28
„ לאוויטש	16.03
„ פויזען (שנעל-צוג)	18.11
„ קאלושעק	18.23
„ פויזען	19.25
„ פלאצק און טשעכאטשינעק	20.15
„ ווארשא	21.52
„ ווארשא (שנעל-צוג)	23.25

עס געהען אפ:

קיין לעשנא—סעמפנא	2.04
„ ווארשא	3.17
„ ווארשא (שנעל-צוג)	6.42
„ ווארשא	7.15
„ פויזען	7.40
„ קאלושעק	8.00
„ פויזען (דורך קוטנא) און קיין טשעכאטשינעק	9.05
קיין לאוויטש	10.50
„ פויזען (שנעל-צוג)	12.07
„ פויזען	12.58
„ ווארשא	13.43
„ לעמבערג	15.15
„ ווארשא (שנעל-צוג)	18.19
„ אסטראוו	19.10
„ לאוויטש	19.45
„ דאנציג און קיין פלאצק	10.25
„ קראקא	20.55
„ פויזען	22.07
„ פויזען (שנעל-צוג)	23.34
„ פויזען (דורך קוטנא)	23.58

Zjednoczone Fabryki Maszyn
„UNIA"
dawn. C. Blumwe i Syn, Sp. Akc.
BYDGOSZCZ-WILCZAK
(די עלטסטע אין פוילען ספעציאל-מאשינען-פאבריק)
ליפערט אלס ספעציאליטעט:
קאמפלעטע איינריכטונגען
פאר האלץ - בעארבייטונג.
מיט אנפראגען זיך צו ווענדען צום פערטרעטער:
Inżynier G. Praszkier,
Łódź, Zawadzka 16a
Tel. 27-52.

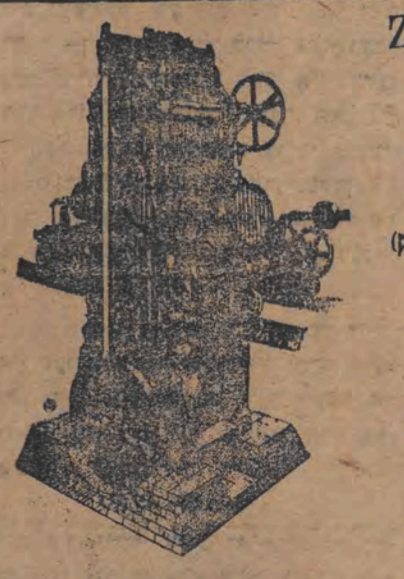

Gimnazjum Męskie
T-wa Szerzenia Oświaty wśród Żydów
Pomorska 48.
איינשרייבונגען און עקזאמענס פון ניי-איינטרעטענדע שילער—
פון 4 יאנואר 1927.

לעטשניצע
17 זגערסקא 17, טעל. 16-33.
אלערליי קראנקהייטען ווערען עמפאנגען דורך ספעציאליסטען-דאקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אווענד.—מאסאזש, עלעקטריזאציע, פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערגזאנ"ן-בעשטראלונגען, אימפונגען נעגען שקארלאטינע.

עדער איינציגער האט זיך איבערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, ניי-מאשינען, גארדעראבען א.ז.וו.
צאהלט די העכסטע פרייזע
א. ווייצמאן נארוטאוויטש 19 (דזיעלנא)
אין מעבעל-געוועלב (פריוו.-וואוינ.) שטנקעוויטש 29
ביי מיר איז שטענדיג פערש. גענוצטע מעבעל
אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

פון 44
5.50 זל.
MAGAZYN Piotrkowska 44 Uniwersalny

א גאלאנטעריע-געשעפט
מיט א פולער איינריכטונג צו פערמיטען.
לוטאמירסקא 80 ביים ווירט. 23

סענסאציע! סענסאציע!
בעריהמטער פאטאגראף-קינסטלער, פיהרט
אויס פאטאגראפיעס אהן קאנקורענץ!
יעדע פאטאגראפיע איז א קונסט-בילד!
ספעציאליסט פון קינדער-אויפנאהמען נעמט אן אלערליי בעשטעלונגען און קומט צו די קליענטען א היים. די אויפנאהמען ווערען אויס-געפיהרט דורך א אפאראט פון דער נייעסטער טעכניק ביי דער מיטהילף פון קינסטליכען ליכט. א חוץ דעם ווערען אויסגעפיהרט אלערליי אויפנאהמען ווי: פארטרעטען, חאכציים, ספארט, טעא-טער און מצבות-אויפנאהמען אויך בעשטעלונגען אויף ארויס-צופאהרען. דאס וועטער און די צייט פון טאג שטערט נישט צו די אויפנאהמען. נישט קוקענדיג אויף דער גרויסער בעקוועמליכקייט זענען די פרייזען זעהר צוגענגליך. בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פון א זייגער 10 פריה ביז 3 נאכמ.
זאוואדזקא 39, 3-טער שטאק, אפיצינע ביי הערשאפט סאאור.
גוט און ביליג! גוט און ביליג!

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז אויפ'ן פערלאנג און פאר דער בעקוועמליכקייט פון מיין ז. קונדשאפט פון דער אלט-שטאדט און די ארומיגע געגענד, האב איך געעפענט א פיליע פון מיין רעכטס-קאנסולענטען-ביורא אויף דער
10 נאוואמיעסקא 10
פראנט, ערשטער שטאק אונטער דער פירמא „ווערטהאם", וואו ס'ווע-רען פינקטליך, געוויסענהאפט און קאמפעטענט אינפארמירט, געשריבען און ערלעדיגט אלערליי רעכטס-קאנסולענטען ענינים.
נ. זינגער, רעכטס-קאנסולענט
(צענטראל-ביורא: זאכאדניא 36.)

א קאלאניאל-געשעפט
אויף דער זאכישא 22 (באלוט) צוליב'ן אבריי-זן פון זאפארט איבערצוגעבען. צו ערפאהרן: אין געוועלב ביי זאלעווסקי. פוזו

דער בעוואוסטער קאליגראף
ל. בערמאן
האט זיך איבערגעצויגען אויף
42 נארוטאוויטשא 42
(דזיעלנא) וו. 13.
נעמט אן שילער אויף אויסלערנען שעהן און שנעל שרייבען אין 15 לעקציעס.

פאר 12 זל.
לערן איך אויס
טאנצען
פאר אנפאנגער הייבט זיך אן דער קורס דעם 3-טען פון יעדען חודש.
איינשרייבונגען אין דער טאנץ-שולע
פאלודניאווא 10.
מיט אכטונג ד. פרידוואלד.

Dr Feliks Bornstein
Cegielniana 4
טעלעפאן 34-90.
ספעציאליטעט: אקושער און פרויען-קראנק
נעמט אן פון 3—6 נאכמיטאג.

Dr H. Spira-Bornsteinowa
Cegielniana 4
טעלעפאן 34-90.
ספעציאליסטע: אקושער און פרויען-קראנק
נעמט אן פון 3—6 נאכמיטאג.

ס'ווערט ערלערנט גרינדליך די
פוילישע שפראך.
צו ערפאהרן: וושכאדניא 20 ח. 8.

עד מתי עצל תשכב?
ווי לאנג וועסטו ווארטען מיט דיינע יעצטיגע און פאר מלחמה וועקסלען
מתי תקום משנתיך?
ווען וועט איהר קומען אין ביורא
פיעטריקאווער 17
2-טן הויף פארטער דורכגאנג זאכאדניא 52
וואו סווערט ערלעדיגט אלערליי ביטעס לויט'ן אוסטאוו, קלאוזולעס זאבעז-פיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, אפאזיציעס, אד-וואלאניעס, רעמורסען — וועגען סאנ-צעסיעס, פעסער אין קאמיסאר.-זשאנדו, ביטעס אין אלע פאליציי-בעצירקען, שות-פות-אקטען, סטאטוטען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דארא-וויזנעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.
שנעל, רעעל און ביליג!
מיט אכטונג י. מאנעלא רעכטסקאנסולענט
פיעטריקאווער 17, זאכאדניא 52.

לעטשניצע
„ZDROWIE"
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
נאוואמיעסקא 3 (וושכאדניא 13) טעל. 76-37.

אויגען-קר.	ד"ר קראוש ד"ר סלאבאדסקי	3-4, זונט. $10^1/_2$-$11^1/_2$ $10^1/_2$-12, זונט. 12-1
נערוועזע און גייסטיגע קר.	ד"ר בראנ. פרענקעל ד"ר קלאזענבערג	12.30-1.30 חוץ פרייט. 11-12 חוץ זונטאג
מאגען- און דארם-קר.	ד"ר אל. מארגאליס	12-1, זונטאג 12-1
אינערליכע קראנקהייטען	ד"ר גיבאנסקי ד"ר קאץ ד"ר לעווי ד"ר הענריק קאן	$9^1/_2$-$11^1/_2$, ז. $9^1/_2$-11 12-2, זונטאג 11-12 3-4.30, זונטאג 1-2 מאנט., מיטוו., דאנ. און שבת 10-11. דינסט. און פר. 6-7.15, ז. 12-1
קינדער-קראנק.	ד"ר א. סאלאווייציק ד"ר מאשלאנקא ד"ר פרעכנער	10.30-12, 3-5, ז. 12-2 1.30-2.30, ז. 10.30-12 5-6.30, זונט. 9-10.30
כירורג. קראנק.	ד"ר גאלדמאן ד"ר פערלים	3.30-4.30, ז. 9.30-10.30 11-12.30, 6-7.30 ז. 11-1
פרויען-קראנק.	ד"ר אראנסאן ד"ר אייגעראווא	12-1, זונטאג 12-1 מאנט., מיטוו., דאנ. און שבת 10.30-11.30 דינסט., פר. 1.30-2.30
נאז, האלז און אויערען-קר.	ד"ר העלמאן ד"ר ראבינאוויטש	3.30-4.30, חוץ זונטאג 12-2, זונט. 12-2
הויט- און גע-שלעכטס-קר.	ד"ר פאלק ד"ר זאנענבערג	3-4, זונטאג 9-10 11-12, זונטאג 11-12
רענטגען	ד"ר קיילסאן	3-7
ערצטל. אנאליז.	ד"ר מ. קאצע	

וויזיטען אין שטאט. אלערליי אנאליזען און אונטערזוכונג, רענטגענאגראפיע, זעמטל. דורכשטראלונגען (קווארץ - לאמפען) פאקען שטעלען.
די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 8 אווענד זונטאג פון 8.30 פריה ביז 2 נאכמ.

געשמאקפאלע
דרוק-זאכען
אין עלעגאנטער און איינפאכער אויספיהרונג
קאטאלאגען, רעכנונגען, בריפבויגען,
חתונה-קארטען,
קאנווערטען, פאסטקארטען א. ז. וו.
ליפערט פרייזווערט און שנעל
די בוכדרוקעריי פון
ע. און מ. האמבורסקי
פיעטריקאווער 16, טעלעפאן 47.
טאדעס-אנצייגען (קלעפסידרעס)
ווערען אין פערלויף פון 1 שעה אויסגעפערטיגט און אויס-געקלעבט אין דער שטאט.

וויכטיג פאר דאמען!!!
נאר פאר 2.50 זל.
מאכע איך די עלעגאנטסטע דאמען-היטע נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די עלטעסטע היטע איבער-ארבייטע איך אויף געצליך ניי. געדענקט די אדרעס:
23 זאוואדזקי 23
אין הויף, 2-טען איינגאנג, לינקס פארטער.
בעם. נאר פאר 7
ווערען געמאכט זיידענע, פילץ מיט זיידע אויף פילץ-היטען אין אלע פארבען אין פיינסטער אויספיהרונג.
„TOLA"

לעזט און אבאנירט
— דאס —
לאדזער טאגעבלאט

אבאנעמענט-פרייז: פאר א חודש אין פוילען 5 זל., אין פראנקרייך און בעל-גיען—20 פראנק, אין אנדערע לענדער—1,25 דאלאר.
אנאנסען-פרייז: פאר א מילימעטער-שורה פאר'ן טעקסט 16 גראשען, פרייטאג 24 גר., אין טעקסט 40 גר., פרייטאג 60 גר., נאכ'ן טעקסט 12 גר., פרייטאג 18 גר.
פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% טייערער. אויסער דער שטאט—מיט 50% טייערער. פון די [illegible] נישט פראפאגעבען קיין ראבאט.

Redaktor-wydawca: B. Hamburski — Tłocznia E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16